Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 38 (1636) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 20 ВЕРАСНЯ 1987 г. ЦАНА 12 зл.

Злева: Антаніна Ігнацюк, Людміла Саевіч, Ніна Шыкула, Анна Бідуля, Рэната Вашковяк, Мар'я Кандрацюк, Віктар Лсанкевіч — акампаніятар.

ЗАЎСЁДЫ З ПЕСНЯЙ

Жаночы вакальны калектыў з Чаромхі-станцыі арганізаваўся некалькі год таму назад. Ініцыятарам быў Міхась Артышэвіч з Кляшчэляў, а стварыла яго Антаніна Ігнацюк — мясцовы сімпатык роднай песні.

— Было гэта ў 1982 годзе, дакладна не памятаю, — гаворыць Антаніна Ігнацюк. — Прыехаў да нас М. Артышэвіч і кажа: „Хочам у Чаромсе арганізаваць хор. Пагаварыце з жанчынамі...“

І я пачала разглядацца за кандыдатамі. У рухова-гандлёвай службе на станцыі далучаецца толькі Рэната Вашковяк. Больш не было ахвотных, хоць праўду сказаўшы, ёсць тут жанчыны з „галасамі“. Пасля прыйшлі: Марыся Кандрацюк з медпункта, Людміла Саевіч з Гмiннай управы, Ніна Шыкула і Аня Бідуля. Столькі членаў налічвае калектыў. Пачаліся рэпетыцыі пад кіраўніцтвам М. Артышэвіча. Раз у тыдзень, у кожны панядзелак, жанчыны сур'ёзна і ахвотна ўдзельнічалі ў рэпетыцыях.

Ужо праз некалькі месяцаў яны выступілі з першым канцэртам перад мясцовай аўдыторыяй. Затым пайшлі іншыя канцэрты. Зараз можна сказаць, што амаль ніводная святочная вечарына не адбудзецца ў Чаромсе без іх удзелу.

Рэпертуар калектыву даволі багаты. У праграме знайшліся песні беларускіх, рускіх і польскіх кампазітараў. Старынныя і сучасныя жартоўныя і ваенныя, а ўсё залежыць ад нагоды, якой прысвячаецца вечар.

— Скажы, Тося, — звяртаюся да сяброўкі, — дзе вы пабывалі з канцэртамі? Якія засталіся ў вас успаміны з тых паездак?..

— Кожны год удзельнічаем у конкурсах беларускай і савецкай песні, — гаворыць мая субяседніца. — У мінулым годзе выступілі на гмінных дажынках у Нарве, а ў гэтым — на беларускім кірмашы. Уражанні? — Небывалыя! Сяброўская атмасфера, новыя знаёмствы. А калі прыбавіць дыпломы прызнання, узнагароды, дык чалавек адчувае сапраўды вялікую сатысфакцыю.

(Працяг на стар. 2)

Янка Брыль

ХЛЕБ НАДЗЁННЫ

Калі гэта добра — адразу бачыць у напісаным дрэннае, дык, можа, яшчэ лепш — бачыць, што пішацца дрэнна, і не пісаць яго?

*

Гэта нармальна, што ў мяне яно ёсць, было і будзе — адчуванне роднай зямлі, народа, мовы, — нягледзячы ні на што.

Я быў рады, знайшоўшы гэтую сцежку ў юнацтве, яна мяне вядзе сёння, даволі часта грэючы, адаграваючы запаветным цяплом.

*

Ад артыкула пра Чачота — у пісьмы Міцкевіча да „каханага Яна“. На сорак шэсць пісьмаў з Вільні і Коўна, з Масквы і Жэневы двойчы зварот па-мясцоваму, па-навагрудску: „Янко“.

Цёпла гаворыць гэта пра іхняе нам зямляцтва. Нават трошкі больш...

*

Трэба змагацца за самога сябе з самім сабою. У мяне было не толькі адно дрэннае. Я вельмі часта, у вельмі многім быў наіўны, і, у выніку, гэта і ратавала, выратавала мяне ў цэлым. У маіўнасці была мая шчырасць, маё жаданне быць лепшым, быць карысным у самым галоўным.

*

Найбольшы ордэн той, якога ты не чакаў, а яшчэ лепш — якога ты не выпрошваў, нахай не проста, а сваімі паводзінамі.

*

Гарыла вельмі не любіць, каб ёй глядзелі ў вочы.

Гарылападобныя — таксама.

Успамінаю тых, каму асмельваўся зірнуць пад бровы.

*

Вялікая культура народа складаецца з намаганняў, працы і барацьбы мноства малых і маленькіх патрыётаў. Безліч прозвішчаў у навуковым сведчанні — польскім двухтомным энцыклапедычным даведніку па літаратуры, — прозвішчаў, якіх, здаецца, не злічыць, а ўжо напэўна ж не запомніць. І не ахапіць уяўленнем усіх тых, што за імі стаяць, — людзей жывых у свой час і непаўторна розных.

*

Думаў учора, сёння зноў думаю, нібы ясней, што ў жыцці кожнага з нас ёсць белавік і чарнавік. І чарнавік гэты знішчыць — выкрасліць з памяці — нельга...

УСЁ ДЛЯ ЧАЛАВЕКА

Прадпрыемства будаўнічай сталяркі імя Сяргея Прытыцкага ў Саколцы з'яўляецца адзіным прадпрыемствам такога профілю ў паўночна-ўсходнім рэгіёне нашай краіны. Гэта яно забяспечвае будаўнічай сталяркай у асноўным усе будаўнічыя прадпрыемствы і фірмы навакольных ваяводстваў. На працягу года выкарыстоўваецца тут 60 тысяч кубаметраў драўніны. Галоўная прадукцыя прадпрыемства гэта вокны і дзверы, іх вырабляецца тут 1 млн. 200 тыс. кв. метраў, у тым ліку 350 тыс. кв. метраў трохшыбавых вокан, якія да нядаўна былі яшчэ навінкаю, а такія ж вокны вельмі патрэбныя ў тых рэгіёнах краіны, дзе зіма бывае даволі суровая.

На прадпрыемстве працуе 1150 чалавек, сярэдні месячны заробак — 27 тыс. 500 зл. Тут шмат будынкаў, шмат цэхаў. Вялікую плошчу займае склад драўніны. Ёсць і рабочы інтэрнат, у якім жыве каля ста чалавек. Да комплекса прадпрыемстваў даязджае аўтобус гарадской камунікацыі. Рабочыя ў грамадскім пачыне збілі тут прыпынак з дашком.

Як і на кожным вялікім прадпрыемстве, ёсць тут шмат розных спраў, звязаных і з вытворчасцю, і са штодзённай працай і жыццём рабочых. Вырашаць іх дапамагаюць партыйная арганізацыя, у якой ёсць дзесяць пярвічных арганізацый, аб'ядноўваючых 126

(Працяг на стар. 5)

НА МЯЖЫ

АБ ТРОХ НЯПРАЎДАХ

Калі чытаў я артыкулы Панфілюка, не раз кідалася мне ў вочы містыфікатарства, паўпраўды, падкраданне помыслаў, ...лісліваць. Нярэдка ўсе гэтыя якасці былі скіраваны супроць мяне. Я аднак, кіруючыся прынцыпам, што кожны мае права гаварыць тое, што ён думае, маўчаў. На гэты раз, аднак, пастанавіў рэагаваць. Чаму? Таму, што Панфілюк нагаварыў так многа і глупстваў і бязглуздзіцы, што нерэагаванне на іх можа выклікаць у чытачоў перакананне ў тым, што ў баламутвах Панфілюка ёсць доза праўды. Тым часам такой праўды ў яго няма і ў тым, што ён напісаў у „Нашто нябожчыку свабода", як гаворыць беларуская прыказка, мана на мане едзе і маною паганяе. І так пяройдзем да дэталяў. Я ў сваім фельетоне „Аб найважнейшым" напісаў, што маю не апублікаваных пяцьсот вершаў і звыш тысячы афарызмаў. Пры гэтым я нават словам не ўспомніў аб тым, на працягу якога часу гэтыя творы напісаў. Інфармацыя аб гэтым не была патрэбная, бо я не разглядаў справы хуткасці ці павольнасці творчага працэсу, а толькі хацеў падкрэсліць, як гэта дзіўна бывае з аўтарам, які можа напісаць дзесяць, сто ці пяцьсот твораў, але пасля не можа іх перапісаць і скіраваць у друк. Панфілюк пастараўся мяне выручыць і ілжыва паінфармаваць за мяне чытачоў, што гэтыя пяцьсот вершаў я напісаў вельмі хутка „за кароткі час" і што яны ў сувязі з гэтым нічога не вартыя. Панфілюк паказаўся як дасканалы знаўца літаратурнага працэсу, ужываючы літаратурна-бульбяную тэрміналогію, распраўіўся з вершамі, якіх ён ніколі не бачыў. Трэба насіць у сэрцы дзіўную самаўпэўненасць, каб пачаць займацца тым, аб чым не маем найменшага паняцця. Пры гэтым Панфілюк праявіле такую катэгарычнасць, якая магла б сведчыць аб тым, што ён мае вершы „перарыў" ад пачатку да канца. Я не хачу нічога Панфілюку выясняць, бо не думаю, каб ён, носячы ў душы такую зазўятасць, мог што-небудзь зразумець. Аднак, чытачам „Нівы" магу сказаць, што гэтыя 500 вершаў і 2000 афарызмаў гэта не вынік, як прыснілася Панфілюку, кароткага часу, а вынік дзесяці гадоў маёй пісьменніцкай дзейнасці. І таму Панфілюк моцна маніць, калі гэтыя дзесяць гадоў зводзіць да кароткага часу.

Другая мана Панфілюка заключаецца ва ўпрошчанай, некампетэнтнай інфармацыі аб тым, што Грыбаедаў напісаў усяго адзін твор „Гора ад розуму". Быць можа, што нехта з чытачоў паверыў у гэтую лухту, і таму хачу паінфармаваць, што Грыбаедаў апрача „Гора ад розуму" напісаў самастойна або ў сааўтарстве сцэнічныя творы: „Маладыя муж і жонка", „Студэнт", „Прытворная нявернасць", „Свая сям'я ці замужняя нявеста", „Хто брат, хто сястра або

(Працяг на стар. 11)

ПАДСТАВА—ЧАЛАВЕЧНАСЦЬ

Зусім нядаўна Міхась Стральцоў — таленавіты беларускі празаік, арыгінальны паэт, удумлівы крытык — выказаўся пра Янку Брыля, „як пра мастака і індывідуальнасць, як пра культурную з'яву... Янка Брыль быў і застаецца для нашай прозы, для глыбінна-нацыянальнай яе традыцыі з'явай непаўторнай: у ім грунтоўнасць і непаспешлівасць пошуку ў нацыянальнай стыхіі..."

Гэта ацэнка вельмі высокая, але і справядлівая. Янка Брыль — народны пісьменнік Беларусі, аўтар дзесяткаў кніжак, перакладзеных на шматлікія мовы народаў СССР і за мяжою, даўно належыць да ліку слаўных. Першыя публікацыі яго твораў з'явіліся ў 1938 годзе, яшчэ ва ўмовах Заходняй Беларусі. Ён лічыцца самым выдатным мастаком слова ў Беларусі, які прытрымліваецца лірычнага стылю пісьменства. „Вас калі-небудзь білі па голым сэрцы?... Ці чуў я гэтакае недзе, ці чытаў... Не ведаю, не памятаю. Але гэта... вельмі маё... Вось чым ёсць лірычная проза". У гэтым аўтарскім прызнанні як быццам ключ да разумення своеасаблівасці вобразнай думкі майстра.

Адкрыць дзеля сябе чалавека, часта нават непрыкметнага вонкава, зразумець яго ва ўсёй шматфарбнасці характару і душы, паказаць як індывідуальнасць, асабовасць — што ж можа быць больш добрасумленнае? Але дзеля таго мала аднае таленавітасці, трэба яшчэ жыццё добра ведаць, ведаць не па чутках, а прайсці суровыя яго універсітэты.

Нарадзіўся Янка Брыль 4 жніўня 1917 года ў Адэсе, у сям'і рабочага-чыгуначніка. Праз пяць гадоў разам з бацькамі пераехаў на бацькаўшчыну, на Навагрудчыну. Ва ўмовах панскай улады да вайны будучы пісьменнік змог закончыць усяго сямікласную пачатковую польскую школу. Застаючыся на гаспадарцы, нямала займаўся самаадукацыяй.

Пісаць пачаў Янка Брыль рана. Доўга не было дзе публікаваць. Перашкодзіла вайна. У 1946 годзе ў Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшаў у свет першы зборнік апавяданняў пісьменніка. Неўзабаве з'явіліся новыя зборнікі апавяданняў і нарысаў „Нёманскія казакі" і „Вераснёвая рунь". У 1949 годзе беларускія чытачы пазнаёміліся з першай часткай яго рамана „Граніца", у 1951 годзе — з аповесцю „У Забалоцці днее", а ў 1954 — з аповесцю „На Быстранцы". Вялікая ўдача напаткала пісьменніка ў сямідзесятыя гады, пасля выхаду ў свет яго рамана „Птушкі і гнёзды". Брыль называе гэты раман „кнігай аднае маладосці". Лёс галоўнага героя рамана Алеся Руневіча шмат у чым супадае з лёсам самога аўтара: уцёкі з фашысцкага палону, шуканне свайго месца ва ўсеагульнай барацьбе супроць ворага. „Кніга аднае маладосці" — гэта і кніга адроджанай маладосці, юначасці, здабыўшай сваё права на шчасце, хоць і складанае, нярэдка драматычнае. Гэта раман пра пакаленне аўтара, прайшоўшага праз суровыя жыццёвыя выпрабаванні.

Янка Брыль вядомы ў Беларусі і за яе межамі як дасканалы апавядальнік, навеліст, майстра псіхалагічна ёмістага запісу. У яго творах глыбокія думкі, яны цэльна адлюстроўваюць жыццё — у асобах, характарах, з'явах, лёсах. Хрэстаматыйнымі сталі яго апавяданні „Галя", „Маці", „Дваццаць" і іншыя. Галоўная каштоўнасць твораў „малога жанру", што нарадзіліся пад пяром Брыля, — іх агульначалавечы сэнс. Аўтар кранае вечныя праблемы і па-новаму перадае іх чытачу.

Прыкметнай з'явай у беларускай прозе стала аповесць „Ніжнія Байдуны", у якой пісьменніку ўдалося па-сапраўднаму паказаць сакавітыя народныя характары і праз лёсы асобных людзей выявіць лёс усяго беларускага народа на акрэсленым гістарычным шляху. У гэтай аповесці заззяў талент Янкі Брыля і як гумарыста.

У 1973 годзе з'явілася кніжка „Я з вогненнай вёскі...", напісаная Брылём сумесна з Алесем Адамовічам і Уладзімірам Калеснікам. „Дакументальная трагедыя" — бадай, самае дакладнае вызначэнне самімі аўтарамі жанру гэтага твора. Запісаўшы ўспаміны сотні людзей, якія цудам засталіся ў жывых, выйшлі літаральна з агню палыхаючых вёсак, папалёных разам з іх насельніцтвам фашыстамі, аўтары здзейснілі пісьменніцкі і грамадскі подзвіг.

У апошнія гады Янка Брыль усё часцей выступае ў жанры „дзённікавай прозы". На старонках перыёдыкі рэгулярна з'яўляюцца яго лірычныя запісы, мініяцюры, дарожныя нататкі, замалёўкі, вершы ў прозе, якія склалі кніжачкі „Жменя сонечных промняў", „Вітражы", „Памяць і сённе" і інш. Гэта як бы разгорнуты дзённік убачанага і перажытага самім пісьменнікам.

Лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, літаратурнай прэміі імя Якуба Коласа, Янка Брыль плённа займаецца і перакладчыцкай дзейнасцю. Дасканала ведаючы польскую мову, ён асабліва любіць перакладаць на беларускую творы польскіх пісьменнікаў. Дзякуючы яму, у выдавецтвах Беларусі пабачылі свет кніжкі і асобныя творы М. Канановіча, Я. Івашкевіча, Л. Кручкоўскага, Т. Ружэвіча, В. Жукроўскага, Б. Пруса і іншых пісьменнікаў Польшчы. Янка Брыль няраз бываў і выдаваўся ў Польшчы, узнагароджаны медалямі „За заслугі перад польскай культурай", „За заслугі перад Гданьскай зямлёю", адзначаны літаратурнымі прэміямі Польшчы.

Янку Брыля можна часта сустрэць у Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. І гэта не выпадкова. Будучы шмат гадоў старшынёю праўлення Беларускага рэспубліканскага аддзялення таварыства „СССР — Канада", ён уносіць вялікі ўклад у справу мацавання дружбы паміж народамі. Янка Брыль выбраны дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, членам прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі і членам рэдакцыйнай калегіі часопіса „Полымя".

Аляксандр Марціновіч

(Працяг са стар. 1)

— Вы — жанчыны сямейныя, кожная працуе. Як знаходзіце на ўсё гэта час?

— Пасябравалі мы з песняй, — усміхаецца Антаніна Ігнацюк. — І яна спадарожнічае нам. Таму ні цяжкасцей у нас няма, ні перашкод. Вось, напрыклад, Людміла Саевіч, маладая мама. У яе трое малых дзетак. Кожны дзень працуе на дзяржаўнай пасадзе. Нас не кідае. На рэпетыцыі прыходзіць рэгулярна. Такіх бы нам больш!

Як сказала мая сяброўка, з разбудовай калектыву нічога не выходзіць. Прыйдуць дзяўчаткі — і пойдуць! Аднак тых, з калектыву, не пакідае думка, што мо нешта зменіцца ў хуткім часе. Патрэбная тут дапамога збоку. Дапамога ўсебаковая, пачаўшы ад кіраўніцтва ГОКу, а завяршыўшы на гаспадарах гмінных адміністрацыі. Як дагэтуль, супрацоўніцтва адказных за культуру ў Чаромсе не задавальняе ўдзельнікаў калектыву. Вось прыклад.

ЗАЎСЁДЫ З ПЕСНЯЙ

У месяцы маі калектыў атрымаў прапанову прыняць удзел у аглядзе рэгіянальных ансамбляў у Цехацінку. Жанчыны з Чаромхі пацвердзілі свой удзел як беларускага вакальнага калектыву. Рыхтаваліся, як маглі. Патрацілі шмат каштоўнага часу. А весткі з Цехацінка не было. Толькі ў апошняй хвіліне прыйшло паведамленне, што агляд адбудзецца 6-7 чэрвеня г.г. Дык не было ўжо магчымасці сабраць самадзейніц.

— Гэты факт пакрыўдзіў нас, — з сумам кажа Тося. — А ўсё таму, што ніхто з працаўнікоў Дома культуры „Калеяж" у Чаромсе не пацікавіўся справай бліжэй.

Што ж можна яшчэ дадаць у адрас чаромхаўскага вакальнага калектыву?

Дзякуй Вам, дзяўчаткі, за добрую справу! За самааддзянасць і стойкасць, і за слуўбу роднай песні, роднай культуры ў нашым, такім спецыялістычным, чыгуначным асяроддзі. Выдатных поспехаў, паважаныя жанчыны!

Ул. Сідарук

Фота Тамары Кердалевіч

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

ДОБРЫ КУРОРТ

Вядома, як гэта бывае, калі хочаш добра правесці канікулы. Калі ў цябе грошай многа і яшчэ больш — можаш рашыцца на добры курорт ці экскурсію, нават на Канарскія астравы, а калі ледзь звязваеш канец з канцом, адпачнеш і пад грушай на вёсцы.

Многа гавораць аб „вяжах" студэнтаў. І на ўсход, і на захад, і на поўдзень... Вядома — таннейшы білет, доўгія канікулы, аніякіх сямейных клопатаў... А як у каго яшчэ спрыт... У асяроддзі я ведаю некалькі чалавек, якія паставілі не на вучобу, а на гандлёвыя сцежкі, але гэта вельмі мізэрны працэнт сярод тысяч, якія за нікчэмныя грошы са стыпендыі хочуць ехаць у міжнародныя лагеры, каб зарабіць трохі і паглядзець чужую старонку, калі яшчэ могуць.

Наш беластоцкі універсітэт вядзе чатыры такія брыгады-лагеры — два ў ГДР, адзін — у Чэхаславакіі і адзін — у СССР. Трапляюцца яшчэ месцы ў Гродна ці Ленінград, адно-два на захад, месцы з дзяржаўнага абмену. У такі лагер едзе больш-менш дваццаць чалавек, і можна сабе ўявіць, што робіцца, калі даходзіць да кваліфікацыі ў студэнцкія рабочыя брыгады.

У гэтым годзе рада ЗСП філіяла УВ рашыла сама, хто паедзе ў ГДР і ў Кішынёў. Я прымала ўдзел у пасяджэнні камісіі як шэф рады гуманітарнага факультэта, а таксама маім абавязкам была характарыстыка студэнтаў з майго факультэта.

Вядома, што колькасць членаў ЗСП раптоўна павялічылася якраз перад рэкамендацыяй у МСРБ. На нашым факультэце так не было — тады запісалася недзе каля дзесяці чалавек, а рост быў заўважальны ад таго часу, калі выбары выйгралі людзі з нашага курса, якія пасля не шкадавалі часу і сілы для арганізацыі, і дзякуючы іх намогам ЗСП на нашым факультэце з нязначнай жменькі (18 чалавек) вырасла ў 90-асабовы калектыў, з якім лічацца ўлады факультэта, які рашае многа студэнцкіх праблем, што важнае тым больш тады, калі на факультэце не існуе самакіраванне, а рада старастаў навят не вельмі добра ведае статут. Нашу працу і працу культурнай камісіі, у якой найбольш актыўны ўдзел прымаюць нашы студэнты, цэняць таксама ў выканаўчым камітэце ЗСП, і таму рашэнне, хто паедзе на МСРБ, было даволі простае. Мне, як будучаму каменданту, дазволілі

(Працяг на стар. 4)

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ!

Пачынаючы ад гэтага нумара нашай старонкі, будзем старацца па меры магчымасці змяшчаць з'ездаўскія матэрыялы: важнейшыя праграмныя тэзісы, цікавейшыя выступленні. Дзеля непасрэднага і хуткага абмену інфармацыі рэдакцыя „Прысутнасці" лічыць патрэбным знаёміць нашых чытачоў з працамі над выкананнем канчатковых пастаноў І з'езда беларускіх студэнтаў.

На пачатак прапануем вашай увазе ліст ад імя З'езда, накіраваны Высокапрэасвяшчэннаму Мітрапаліце Васілію.

Высокапрэасвяшчэнны Уладыка Васілій

Праваслаўны Мітрапаліт Варшаўскі і ўсяе Польшчы

Ваша дастойнасць!

У днях 28-29 сакавіка 1987 г. у Бельску-Падляшскім адбыўся З'езд беларускіх студэнтаў, які стаўся форумам для дыскусіі над праблемамі, якія хвалююць не толькі студэнцкае асяроддзе, але і ўсю беларускую моладзь. Удзельнікамі З'езда была выказана неабходнасць уключэння Праваслаўнай царквы ў працу над захаваннем нацыянальнай свядомасці маладога пакалення беларусаў. Таму звяртаемся да Вашай дастойнасці з просьбай разглядзець наш пастулат. Думаем, што палітыка пасіўнага чакання прапаной верных з'яўляецца ў высокай ступені памылковай. Царква павінна сама выступаць з ініцыятывай дзейнасці на беларускай ніве і ствараць карысныя ўмовы дзеля захавання і развіцця нацыянальнай свядомасці.

Звяртаем увагу, што беларусы складаюць большую частку ўсіх верных Праваслаўнай царквы. Для многіх веравызнанне спалучаецца з нацыянальнай прыналежнасцю. Працэс паланізацыі, якому спрыяе палітыка Царквы, ударыць у саму Царкву. Людзі, якія сёння адракаюцца ад беларускасці, заўтра адракуцца ад праваслаўя. Могуць таксама знайсціся людзі, якія, каб не пакінуць беларускасці, парвуць з праваслаўем.

Прапануем паступова і неадкладна ўключыць беларускую мову ў багаслужбы, выдавецкую дзейнасць ды весці на ёй працу з дзецьмі і моладдзю. Спадзяемся, што формы гэтай працы Царква выпрацуе сама. Прыкладам для гэтага можа быць дзейнасць Грэка-каталіцкай царквы сярод украінцаў.

З'езд беларускіх студэнтаў

29.03.87 Бельск-Падляшскі

РАЗВІТАННЕ

Прыйшоў час развітацца, найперш з летам, а потым з усім тым, што яно ўчыніла. Проста так, зусім нечакана. Шкадаваць яшчэ не пара, але буду, бо ж заўсёды чагосьці шкада на часе... Яшчэ дзьме цёплы вераснёвы ветрык, яшчэ сонейка час ад часу прыгрэе... Але ўжо не з такой сілай, як тады, у ліпені. Вечары ўсё даўжэйшыя, ночы часцей халаднейшыя, неўзабаве раўнадзенства. Хутка і восень ужо пакрые кругагляд жоўтазалацістымі колерамі, каб потым прыгнідь, як заўсёды.

Пакуль яшчэ будзіць блакіт неба, пакуль яшчэ гаманлівыя птушкі не сціхаюць, мо яшчэ пара, мо варта паспрабаваць ад пачатку, інакш. Не, ужо не магу. Дык навошта так карпатліва ствараў, так зважаў, каб не памыліцца, разглядзеў усе магчымасці і, бачыш, нічога... Толькі не старайся пераконваць, што гэта не была мая памылка. не, на гэта не згаджуся. Не хачу апраўдвацца! Перад кім? Гэтым разам буду вінаваціць толькі сябе, за сваю... мізэрнасць. Я змарнатравіў шанц, адзіны, як дагэтуль, і мо больш ніколі непаўторны.

А сябры?.. Гммм. Як свет светам, у такіх выпадках ставяцца на баку мацнейшага, дужэйшага. У пераможцы не пытаюць, ці меў рацыю, пераможанаму рэдка калі спагадаюць. Няма салідарнасці, астаўся толькі сорам і здзеклівыя позіркі вачэй.

А ў сэрцы надалей штосьці ные, амаль як тады, калі ўпершыню далікатна працягнуў сваю руку, калі адчуў яе радасць... Няўбачна кароткай была гэта хвіліна. Па сённяшні дзень жыве яна ўва мне... Не магу забыць, з памяці не магу выкінуць! Ну, бо і як? Рана ад нажа з цягам часу загоіцца, гэткае ж ніколі, бесперапынна будзе крывавіць, ды толькі раз маннеи, другі раз неяк слабей.

Лепшая рыса людскога характару — умець прабачаць; дык што ж астаецца? Прабачаю і прашу ў цябе таго самага.

Яшчэ раней была вясна, быў красавік, тады ўсё пачалося.

Якуб Стэльвага

ТЛУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК БЕЛАРУСКІХ СТУДЭНТАЎ

Груецка (пол. Grójecka) — вядомая вуліца ў Варшаве з прычыны свайго збаўленчага дзеяння. „Вуліца Груецка", як кажуць, суцішае ўсе спрэчкі, лагодзіць звычаі і спрыяе ўзаемнаму спазнанню і зразуменню не толькі сярод студэнтаў, але і жыхароў сталіцы Польшчы наогул. У беларускім асяроддзі адыгрывае значную ролю.

ПОШТА „ПРЫСУТНАСЦІ"

У пачатку жніўня трапіў да нас ліст ад Міраслава Чэха з Варшавы. У наступным нумары „Прысутнасці" паспрабуем змясціць выказванні сябра М. Чэха з рэдакцыйным каментарыем.

Рэдакцыйная калегія: Я. Вапа, М. Ваўранюк, Ю. Лашчынскі, В. Сельвесюк і Л. Тарасэвіч.

НАВІНЫ З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ

1) У час З'езда беларускіх студэнтаў (28-29.03.87) Багдану Сіманенцы спатрэбілася аж (ці толькі) дзве скрынкі халодных напіткаў, каб астудзіць гарачую галаву шматлікіх прапаноў.

Мастадонтам гэта непатрэбна, вядома ж, што за іх думае, гаворыць, змагаецца і іншае выконвае... іх славуты старшыня.

2) Падчас „Развітання-2" сяброўка С.К. вельмі ўмела прыдбала сабе збанок з надзеяй выкарыстаць яго на кветкі ад сваіх паклоннікаў. Як дагэтуль, па невядомых прычынах, збанок пусты. Ніводзін з нашых неахайных, так скажам, разаў не дадумаўся, які спосабам запоўніць збанок. Спяшайце ж: „дні праходзяць, дні адходзяць", сябры!

3) Купалле.

Невыбачальным грэхам лічыцца змарнаваная ноч на Купалу. Праўда святая, але каму невыбачальным, а каму грэхам? Многія з удзельнікаў Купалля (з 27 на 28.06 — Супрасль) змарнавалі гэты адзіны ў год шанц бескрытычнай распусты,

А ўсё-ткі не заламаўся...

хаця сабраліся тут „дзеля мэты аднае..." Цяпер шкадуюць. Мо праз год...

4) Актрыса — асоба пераважна жаночага полу, спаўняючая нейкія ролі на эстрадзе, у тэатры ці фільме. У моўнай практыцы беларускіх студэнтаў ролі і заданні актрысы дакладна і адназначна акрэслены: павышаць узровень нацыянальнага ўсведамлення і сацыяльнага дабрабыту.

5) Марожанае (бел.), lody (пол.), ice-cream (англ.) — словы-сінонімы, выступаючыя паралельна і непадзельна. Марожанае, lody, ice-cream у практычным дзеянні абазначаюць палёгку і псіхічны камфорт сярод штодзённых пакут і шэрага засмучэння.

6) Баскетбаліст ці кашолачнік — студэнт, чорная авечка ў нейкай кампаніі. Адрозніваецца ад другіх перш за ўсё тым, што заўсёды астаецца ззаду, а яго змаганням за прыродныя правы не хапае як шчасця, так і рашучасці, ну і пастаяннасці. Рашаючы бой — гэта чарговае паражэнне.

7) Міфам рэйду „Бацькаўшчына-4" сталася нечакана песня „Мой верны конь" С. Сокалава. Фенамен тут праяўляецца ў тым, што яе прыпеў з'яўляецца прыпевам усіх іншых песень. Дый няма чаго дзівіцца: бадай кожны мае свайго „вернага каня", ано толькі штораз часцей падводзяць яны сваіх вершавых.

Ю. Л.

АБ ПІЛСУДСКІМ

У дваццаць пятай „Ніве“ Алесь Барскі апісаў, як па Пілсудскім калісьці плакалі, ды і цяпер некаторыя ўзвышаюць яшчэ гэтага страшнага чалавека. Дзіўна, тым больш дзіўна, што сярод гэтых некаторых, як піша Барскі, знаходзяцца і маладыя беларусы. У нейкай меры можна іх зразумець, бо даваенных часоў яны не ведаюць, замаладыя, а гістарычная навука ў нас занядбаная, таму і няцяжка маладзіку ступіць на фальшывую дарогу... Я пра Пілсудскага начытаўся, але толькі таму, што маю дома неблагую бібліятэку, якой не кожны можа пахваліцца. Не буду распісвацца аб тым, з якой агідаю чытаў я даваенныя выданні на гэтую тэму, ад якіх ажноззяе нянавісць да ўсяго, што няпольскае, асабліва, калі што звязана з Расіяй. Нас, беларусаў, дык і за людзей не лічылі пілсудчыкі.

Ведаю, якая жалоба адбывалася ў нашых Дубічах Царкоўных па смерці таго ж Пілсудскага. Адбылася вялікая цырымонія каля царквы і школы, на якой усе былі, хто сам, а хто і пад прымусам. Дуб пасадзілі, прыгожа абгарадзілі яго плоцікам, палымяныя прамовы былі сказаны.

Дуб гэты доўга не парос. Настала ноч і яго чыесьці рукі вырвалі ды выкінулі невядома куды. Пасля даведаўся я, што і мой дзядзька Мяфодзі прыклаў быў свае рукі да пагібелі таго дуба разам з аздобным плоцікам. Народам, так наогул, лёгка маніпуляваць, таму вельмі патрэбны свядомыя сілы ў ім. Памёр Пілсудскі — плакалі нават некаторыя беларусы, хоць яны ішы мелі ад улады гэтага „Дзядка“. Але, як я ўжо памятаю, сей-той плакаў і па Сталіне!

М. Панфілюк

МАСТАЦТВА — СУР'ЁЗНАЯ СПРАВА

Музыку трэба і разумець і адчуваць. Трэба знацца на ўсякіх фугах, гармоніцы, „дур“ гэта ці „моль“ мелодыі, каб магчы задумацца над жыццём, яго сэнсам. А можа і не трэба? Дапамагае музыка чалавеку, як, прыкладна кажучы, паэзія Надзеі Артымовіч, каб быць лепшым, глыбейшым, разумнейшым, ці перашкаджае, як той вячэрні камар?

Калі разумеем музыку ды адчуваем яе, пачынаем любіць яе, хочацца бываць у філармоніі, набываць пласцінкі, магнітафонныя стужкі з канцэртамі, з песнямі нашых „Васілёчкаў“ або „Дубіноў“.

Музыка падзяляецца на лёгкую і сур'ёзную. Лёгкую можна слухаць усюды, нават працуючы. Для сур'ёзнай музыкі патрэбны ўмовы. Каб яе слухаць, трэба ўжо культурнасці, разумення свету.

Не думайце, дарагія, што інакш з іншай творчасцю чалавека. Лёгкую кніжку можна чытаць абы-дзе, але вялікую літаратуру абы-дзе не будзеш чытаць, трэба спецыяльна чытаць, сканцэнтраваўшыся. Чытанне добрай кніжкі гэта таксама праца, а не толькі адпачынак.

Вось гэтых некалькі думак прыйшлі мне ў галаву пры нагодзе нашых некаторых дыскусій у „Ніве“, у якіх часам можна пачуць думка пра творчасць і мастацтва. Мастацтва гэта не бубен на маладзёжнай забаве і не вылежванне жыватом дагары. Гэта памылка прымітыва лічыць мастацтва ажыўленай гульнёю, гармонікам на вяселлі!..

М. Махпацкі

Свойскія малюнкі

Палац у Дайлідах (Беласток). Мал. Уладзіслава Петрука.

(Працяг са стар. 3)

ДОБРЫ КУРОРТ

прадставіць спісак 10 чалавек, якія павінны паехаць ва ўзнагароду. Як паказала будучыня, якраз такіх людзей няма чаго саромецца за граніцай, не толькі таму, што ўмелі спяваць „Беларусачку...“ Некалькі чалавек атрымалі мы „зверху“ — са студэнцкай спулдзельні, з ЗСМП і з паручэння розных братоў і сватоў. Хаця злосць мяне заядала, бо чаго ж чаго, але найбольш ненавіджу кумаўства, трэба было прыняць усіх гэтых, а некалькі каштоўных людзей мы пакінулі (хаця для іх гэта быў апошні шанц паехаць у МСРБ, добра вучацца, многа зрабілі для асяроддзя, як хаця б Эля Данілевіч ці Мірка Юхімук). І вось што аказалася: тыя пяць-шэсць чалавек ніколі не хацелі падначаліцца групе, калі ўсе працавалі — яны ляжалі пад карчом і яшчэ смяяліся, дзень у дзень спазняліся на работу, прападалі недзе нанач з інтэрната, паявілася віно і гэта было настолькі яўна, у транспарце, што гаспадары былі прымушаны рэзка звярнуць увагу. Адзін з сяброў ударыў дзяўчыну ў твар, кідаўся міжнародным „мясам“ (перад ім мяне асцерагалі яшчэ да выезду, што гэта слаўны „фашыст“, які не раз тэрарызаваў групу, апошні раз у Гродне; цікава, чаму ж яго заўсёды бяруць — ці таму, што яго жонка ва ўладах ЗСМП?!). Не гавару ўжо аб нахабным „гандлі“, калі польскія студэнты зачаплялі людзей на вуліцы ці ў краме і ўпіхалі ім сваё барахло! Я даўно ўжо вырасла з крыку, і здавалася мне, што гаворачы з дарослымі людзьмі, можна ім неяк усё растлумачыць. Але на некаторых памог бы толькі біч, і то яшчэ з дзяцінства. Даходзіла ўжо да таго, што трэба было ўзяць за шыварат і выслаць хама дахаты, а не цацкацца з ім. Якраз справу Марка М. (і дзвюх асоб, якія бушавалі ў Чэхаславакіі) будзе разглядаць сяброўскі суд і рэктар.

Хаця ў нашай памяці назаўсёды застануцца цудоўныя краявіды Малдавіі і Украіны, новыя сябры і песні, заўсёды аднак будзем думаць з горыччу і сорамам, што магло быць лепш з нашымі паводзінамі.

Адзіны спосаб, каб кончыць з гэтым — вострь адбор, чым больш суровы, тым лепш для нас як арганізацыі і для апініі палякаў за граніцай.

Міра Лукша

ГУТАРКІ ЎДАРОЗЕ

МАЛОЕ ЎСЁ ХОЧА ВЕДАЦЬ

У рэйсавым аўтобусе, які ў суботу 18 ліпеня выехаў з Крынак цераз Гураны і Шудзялава ў Саколку, раптам пачулі пасажыры беларускую мову ў радыёрэпрадуктары. Гэта шафёр уключыў перадачу Праховіча, што здарылася яшчэ паміж Новым і Паўднёвым Астравамі, на пыльнай жвіроўванцы. Тады загаварыў да мяне даволі маладая, але чамусьці сівы мужчына:

— Я, ведаеце, Міляновіч буду, са Слоі Шудзялаўскай гміны, — пачаў ён. — Я пазнаў, што вы беларус, бо вы адразу спацелі, калі грымнула, во, беларуская мова... Цяпер і я ўжо беларус толькі хатні, жывучы ў блоках, але калісьці, калі жыў я ў Слоі і Слоя жыла, не была вёскаю адно старых, дажываючых свой век, слаянскія дзяўчаты і хлопцы выбралі былі мяне старшынёю гуртка Беларускага таварыства. Даўно было, гурток той даршты раз'ехаўся па блоках, але недзе ў сямідзесятым годзе ставілі мы п'есу, такую камедыйку, памятаю, „Старыя“ называлася, Яновіча, ці каго... Я бойка выступіў у ёй, здаецца, у

(Працяг на стар. 6)

НЕ БІЦЬ, А ГАВАРЫЦЬ

Хата ў лесе, поле ў лесе — гэта Вітава. Куды ні глянь — навокал Белавежская пушча.

Дзядзька Васіль Малмышка як бы чакаў нас, прысеўшы ў кукішкі ля свайго плоту. Калі мы сказалі, што з „Нівы“, ён з незвычайнай сардэчнасцю ўвёў нас на чысты панадворак, паказаў лавачку пад вялізнай грушай, каб там сесці, а сам пайшоў хуценька „па дакументы“. „Якія дакументы“, — падумала я. Але вось выйшаў дзядзька і, прысеўшы, пачаў паказваць і расказваць пра сваё жыццё: што ён член ЗСЛ, быў павятовым радным, што належаў да камісіі публічнай бяспекі пры Павятовай радзе, быў дзеячом ГСу, быў аж пяць дзён на II спулдзельчым кангрэсе ў Варшаве ў 1956 годзе (мандат дэлегата захаваўся), у 1981 г. атрымаў сярэбраны знак „Заслужаны для Беласточчыны“ і на канец — на 22 ліпеня 1984 года атрымаў медаль 40-годдзя Народнай Польшчы, з подпісам самога старшыні Рады Дзяржавы.

На лавачцы пад грушай на сваім панадворку ў Вітаве Васіль Малмышка расказвае пра сваю працу.

Як жа дарагія Васілю Малмышку гэтыя дакументы, бо яны даказваюць, што і ён у свой час нешта значыў і патрэбны быў людзям, рабіў добрую работу, развіваў сваю зямлю, узнімаў грамадска-палітычнае і гаспадарчае жыццё і вёскі, і павета, і нават усяе краіны.

Яму цяпер 87 гадоў. Паказаўшы ўжо ўсе свае білеты і медалі, дзядзька Васіль з выразным гонарам заканчыў: „Я і дзяцей выхаваў у такім духу, каб служылі добра дзяржаве, не ішлі супраць сваёй улады, былі працавітымі і сумленнымі і не забывалі, адкуль выйшлі. І мы не саромеемся, што выводзімся з-пад беларускай саламянай страхі“.

Усё жыццё В. Малмышка з жонкаю Верай жылі і працавалі на гаспадарцы ў Вітаве. Толькі ў бягучым годзе здалі зямлю за рэнту, бо ўжо сіл не хапала. „Зямлю рабіць у нас цяжка, ад звярыны не збавіцца“, — заўважае ён.

Пытаю, чаму так доўга ён трымаўся той зямлі.

УСЁ ДЛЯ ЧАЛАВЕКА

(Працяг са стар. 1)

членаў, а таксама рабочы савет і прафсаюзная арганізацыя, у якой гуртуецца 911 чалавек, у тым ліку 723 рабочых і 65 чалавек інжынерна-тэхнічных кадраў. Прафсаюзы ўзначальвае Уладзімір Цілюлька. Ён жа з'яўляецца і членам праўлення Сакольскага аддзела БГКТ.

Праўленне прафсаюзаў складаецца з дзесяці чалавек. Яно стварыла шмат камісій, якія займаюцца рознымі дзялянкамі фабрычнага жыцця, звязанага непасрэдна з чалавекам, з яго штодзённай працай і заняткамі. Вось, напрыклад, рабочая вопратка. Яна ж аднолькавая для жанчын і мужчын. А жанчынам яна вельмі часта не падыходзіць, нязручная. Што ні гавары — фігура ўсё ж такі іншая! Ды й наогул рабочая вопратка даволі нізкай якасці і хутка зношваецца. Гэтыя справы вельмі часта закранае Ежы Бедзь, які стаіць на чале камісіі працы прафсаюзаў (працуе інспектарам па справах бяспекі і гігіены працы).

Аднак найбольш увагі прысвячае праўленне прафсаюзаў сацыяльным справам. У распараджэнні прадпрыемства вялікі сацыяльны фонд — 20 млн. 20 тысяч зл. Прафсаюзы імкнуцца да таго, каб грошы былі выкарыстаны разумна і ашчадна. Шмат іх прызначаецца на адпачынак. Напрыклад, сёлета са стацыянарнага адпачынку скарысталася 140 чалавек, а з турыстычнага — 435. Выязджала на адпачынак таксама 130 дзяцей. Прафсаюзы арганізоўваюць таксама адпачынак у вольныя ад працы дні. Вось ужо другі год наладжваюцца экскурсіі ў Аўгустоў, куды рабочыя едуць цэлымі сем'ямі. Найбольш усім хочацца плаваць суднам.

На прадпрыемстве будаўнічай сталяркі наладжваюцца розныя цікавыя мерапрыемствы. Штогод адбываюцца навагоднія балі за вельмі нізкую плату, урачыстасці з нагоды Дня будаўнікоў, Міжнароднага свята жанчын. На навагоднія падарункі пад ёлку для дзяцей было выдадзена 770 тыс. зл., а з нагоды Дня дзіцяці — 500 тыс. зл.

А калі ты захочаш будаваць аднасямейны домік, прафсаюзы і тут табе дапамогуць і прыдзеляць пазыку да 15 прац. яго вартасці. Можна ўзяць пазыку на рамонт кватэры (да 100 тыс. зл.), на рамонт аднасямейнага дома — да 150 тыс. зл., а на капітальны яго рамонт — да 400 тыс. зл.

З сацыяльнага фонду прафсаюзы дафінансоўваюць спартыўна-рэкрэацыйную дзейнасць, у тым ліку дзейнасць секцыі вудзільшчыкаў і спартыўны клуб „Парус". Уносяць яны таксама фінансавы ўклад у агароды, якія дае прадпрыемства свайму рабочаму калектыву. Камісія па справах сталовай клапоціцца пра тое, каб былі добрыя абеды, каб у сталовай быў парадак, каб адпаведна падрыхтоўваліся рэгенерацыйныя стравы.

Не забываюць прафсаюзы і аб культурна-асветнай дзейнасці. Цікавяцца працай бібліятэкі, купляюць білеты на эстрадныя выступленні, у тэатр, а падчас выплат арганізуецца продаж кніжак і школьных падручнікаў.

На прадпрыемстве існуе радыёвузел, які паведамляе аб жыцці прадпрыемства, аб працы розных клубаў пры прадпрыемстве, у тым ліку і аб клубе донараў. Радыёвузлом займаецца Багуслаў Дашута, дэлегат X з'езда ПАРП. У апошні час радыёвузел павялічыў колькасць інфармацыйных перадач. Справа ў тым, што прадпрыемства рыхтуецца ўрачыста адзначыць 15-ую гадавіну свайго існавання. Праўда, роўная гадавіна ўжо мінула некалькі месяцаў назад, але святкаванне яе наладжваюць на дзень будаўнікоў. Для доўгагадовых працаўнікоў рыхтуюцца розныя ўзнагароды. На стадыёне будзе арганізаваны вялікі фэстын, будзе таксама акадэмія, забава. Ужо вядуцца парадкавыя работы, будзе адрамантаваны пакой памяці Сяргея Прытыцкага, імя якога носіць прадпрыемства.

Міхась Хмялеўскі

„ВОСЕНЬ '87"

Усіх, хто яшчэ не забыў пра лета і хоча прадоўжыць канікулы, сардэчна запрашаем на Другі рэйд беларускіх вучняў **„Восень '87"**. Пройдзе ён па Белавежскай пушчы 2—4 кастрычніка г.г.

Збіраемся 2 кастрычніка (пятніца) у Беларускім ліцэі ў Гайнаўцы ад 17.00 гадзіны.

Маршрут рэйда:

3 кастрычніка (субота) раніцай з Гайнаўкі ў Арэшкава едзем цягніком, затым ідзем: Арэшкава — Лозіцы — Тапіла — Доўгі Брод.

4 кастрычніка (нядзеля) паход з Доўгага Брода ў Вітава, дзе і закончыцца рэйд.

Арганізатары

У ЗУБАВЕ

Спулдзельня прадукцыйная ў Зубаве — то найперш гусі і куры — гадоўля на мяса, зразумела. Каля 19 тысяч курэй-бройлераў спулдзельня прадала ў жніўні. Зарабіла 6 мільёнаў злотых. На пляцы мы засталі 2 тысячы штук гусей. „Ой, цяпер яны брыдкія, — казалі нам хлопцы Юрка Раманюк — аграном і Грыша Кананюк — заатэхнік, калі Яніна пачала настаўляць фотаапарат, — бо іх толькі што бабы паскублі".

Ад кожнай гусі трэба ўзяць тры дэкі пер'я і такім чынам з усіх гусей наскублі цяпер 80 кг. За аскубанне адной гусі плацішча 35 зл., а спрытная баба паскубе за дзень 150-170 гусак. На пер'і, аднак, спулдзельні заробак невялікі, бо слаба плаціць за яго скупшчык.

Спулдзельня абрабляе таксама 300 га зямлі, сеюць пшаніцу, буракі, ячмень, у асноўным на кармы.

Нас прасілі прыехаць у Зубаўскую спулдзельню праз 6 тыдняў. Будзе новая партыя курэй...

(вв)

Фота Я. Чэрнякевіч

Зубаўскія паскубаныя гусі адпачываюць на сонцы, рыхтуюцца, бедныя, стацца прысмакам чалавека.

Дзядзька хвіліну маўчыць, усміхаецца, а потым гаворыць

— Бо бачыце, мне усё так здавалася, што калі я кіну зямлю, то Польшча будзе без хлеба (!).

Што ж, не магу паўстрымацца ад ацэнкі: у гэтай свядомасці сваёй беларускай чалавечнасці — веліч Васіля Малмышкі!

Выгадавалі Васіль з Вераю васьмёра дзяцей, па-роўну: чатырох сыноў (Іван, Пётр, Павел, Міхал) і чатыры дачкі (Ніна, Вера, Тамара, Ірына). З усяе васьмёркі не жыве Пётр. Працаваў у Гданьску ратаўніком, а сам выплыў у мора далёка на нечым і ўтапіўся. Сэрца маці і цяпер уздрыгвае. Яна, якая дагэтуль скромна і ціха сядзела збоку, адзываецца:

— Напісаў пісьмо: не плач мама, я не ўтаплюся. А пад Пятра ўтапіўся.

А дзядзька Васіль працягвае:

— Мы паехалі туды і там яго пахавалі, помнік паставілі.

Глядзім на фатаграфію прыстойнага, маладога мужчыны. Гэта сын Павел, маёр, у Вроцлаве закончыў пяцігадовую вайсковую вышэйшую школу, цяпер выкладае ў Катавіцкай палітэхніцы.

— Каб мы знаді, што вы прыедзеце, то падрыхтаваліся б, — клапоціцца дзядзька Васіль. Але цётка Вера (82 гады) толькі што прынесла з лесу вядро чарніц і рыхтуе з іх нам смачны пачастунак.

Сам дзядзька Васіль невысокі, хударлявы і толькі вочы свецяцца жывой, нязгаснай інтэлігенцыяй.

— Дзеці ў вас такія стройныя!

— Так, дзеці мае ўсе стройныя. Я толькі ў сям'і няўродны, але баба мая красуня, па ёй пайшлі дзеці.

Усе васьмёра павывучваліся. Пяцёра закончыла Беларускі ліцэй у Гайнаўцы.

Аб гэтым дзядзька інфармуе з гонарам. У яго ўжо 13 унукаў і 3 праўнукі.

— Я сваёй сям'ёй, — кажа, — задаволены. Як папрыязджаюць зяці, сыны, — каб я пачуў ад іх вульгарнае слова? Не пачую. Не лаюцца. Людзі гавораць: вашы дзеці — добрыя людзі. Я цешуся, што хваляць іх, паважаюць, што дзеці ў мяне ветлівыя.

— А як выхоўвалі? Можа нейкую тайну маеце?

— Я такую педагогіку застасаваў, што дзіцяці нельга біць, а трэба з ім гаварыць. Біць дзіцяці ў ніякім выпадку нельга. Трэба дапільнаваць яго, зразумець і вытлумачыць.

Адзываецца гаспадыня:

— Багатая наша сям'я.

І мы разумеем, што яна мае на думцы багацце духоўнае сваёй сям'і. Як даведаліся, матэрыяльнага багацця Малмышкі ніколі не мелі ды і не ганяліся за ім. Зрэшты, выхаваць васьмёра дзяцей, вывучыць усіх, „вывесці ў людзі" — кожны ведае, што гэта значыць. Быў такі час, што і галаднавата было, і хадзілі дзеці зімою ў школу ў Арэшкава ў зробленых бацькам дзеравяках, да якіх неймаверна ляпіўся снег і ішлося як на дыбах.

А цяпер? Цяпер застаецца радавацца. І Васіль Малмышка, спаглядаючы ў акно на лес, дзе змагаліся партызаны і мясцовыя ППРаўцы, якіх і забівалі тут ворагі, у глыбокім задуменні і разам неяк вельмі цёпла кажа:

— Цяпер галоўнае, каб быў мір!

Вера Валкавыцкая

Фота Яніны Чэрнякевіч

БЕЛАРУСІКІ

1966—1986

Abecedarski Ławrencij, Biełorussija i Rossija. Oczerki russko-biełorusskich swiaziej wtoroj połowiny XVI—XVII w. Mińsk 1978. Rec. Wisner Henryk, *Przegląd Historyczny* 1979, z. 2 s. 358—359.

Abezgauz Załman, 'Razwitije promyszlennosti i formirowanije proletariatu Biełorussii wo wtoroj połowinie XIX wieka. Mińsk 1971. Rec. Topolska Maria Barbara, *Z Pola Walki* 1972, nr 3, s. 258—262.

Abramowicz Ryszard, Ze znakiem żubra. (Mińska Fabryka Samochodów). Korespondencja z ZSRR. *Przegląd Techniczny* 1973, nr 6, s. 11, il.

Adamowič Aleś, Bryl Janka, Kolešnik Uładzimir, „Ja z wogniennaj wioski...". Mińsk 1975. Rec. Moskwa Jacek, *Kierunki* 1975, nr 36, s. 11, il. Monkiewicz Waldemar, Kowalczyk Józef, *Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich* t. 28, 1978, s. 266—267.

Adamowič Ja. M. Mikratapanimičnyja nazwy. Mińsk 1971. Rec. Woźny M., *Onomastica* R. 18, 1973, z. 1—2, s. 327 — 328.

Adamski Jan, Po drogach Białorusi. *Życie Literackie* 1976, nr 41, s. 7—8, il.

Adamowiciute I. E., K problemie wzaimootnoszenija litowskich biełorusizmow i połonizmow. *Slavia Orientalis* 1980, nr 1/2, s. 7—12.

Aksamitaŭ Anatolij, Bielaruskaja frazieałohija. Mińsk. 1978. Rec. Lewicki Andrzej Maria, *Literatura Ludowa* 1980, nr 1/3, s. 123—126; Olechnowicz M., *Slavia Orientalis* R. 28, 1979, nr 4, s. 513—515; Pietek H., *Rocznik Slavistyczny* t. 41, 1981, cz. 1, s. 123—125.

Aksamitov Anatolij, Obriad i piesnia kak istocznik obrazowanija frazieołogiczeskich jedinic biełorusskogo jazyka. *Acta Baltico-Slavica* t. 16, 1984, s. 21—31, rys.

Aksamitov A. S., Biełorussko-polskije izofraziemy. *Slavia Orientalis* 1980, nr 1/2, s. 13—16.

Aleksandrovič S. C., Wolnadumca zpad Niaswiža Alaksandr Niezabytouski. Z historyi biełaruska-polskich litaraturnych i hramadska-palitycznych suwiaziej u 40-ja hody XIX stahodzia, Mińsk 1975. Rec. Łopuszyński Bolesław, *Przegląd Historyczny* T. 68, 1977, z. 1, s. 192—193.

Alexandrowicz Stanisław, Zaludnienie miasteczek Litwy i Białorusi w XVI i pierwszej połowie XVII wieku. *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych* t. 27, 1965, s. 35—67, tab.

Alexandrowicz Stanisław, Geneza i rozwój sieci miasteczek Białorusi i Litwy do połowy XVII w. Fragm. pracy. *Acta Baltico-Slavica* t. 7, 1970, s. 47—108, tab., mapa.

Alexandrowicz Stanisław, Nowe źródło ikonograficzne do oblężenia Połocka w 1579 r. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 1971, nr 1, s. 3—29, il., rys.

Aleksiejew L. W., Połockaja ziemla. Oczerki istorii Siewiernoj Biełorussii w IX—XIII ww. (Moskwa 1966). Rec. Wasilewski Tadeusz, *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 1968, nr 2, s. 373—378; Sztychow G. B. *Acta Baltico-Slavica* t. 6, 1969, s. 278—282.

Andrejew Piotr, Przyjaźń w walce. Warszawa 1976. Rec. Baranowska Agnieszka, *Nowe Książki* 1977, nr 10, s. 13—14; (k.k), *Za Wolność i Lud* 1977, nr 20, s. 14—15; Grabski Władysław Maria, *Argumenty* 1977, nr 4, s. 14; *Pokolenia* 1977, nr 2, s. 230—236; Hanin Zbigniew, *Perspektywy* 1977, nr 3, s. 28, il.; Jerszow Leonid, Kononowicz Maciej, *Kierunki* 1977, nr 1, s. 5.; Olbrych Wiesława, *Literatura* 1977, nr 7, s. 14, il.; Wencel Barbara, *Oświata i Wychowanie ABC* 1977, nr 1, s. 35—36.

Aniczenko Włodzimierz, Polonizmy w zabytkach białoruskich i ukraińskich XVI—XVII wieku. *Slavia Orientalis* 1969, nr 3, s. 325—332.

Antologia poezji białoruskiej. Oprac. Jan Huszcza. Wrocław 1978. Rec. Stus Teresa, *Slavia Orientalis* 1981, nr 3, s. 377—381; Galster Bohdan, *Nowe Książki* 1979, nr 11, s. 24—26. il.; Stus Teresa, *Ruch Literacki* 1979, z. 6, s. 487—489; Staniszewski Andrzej, *Poezja* 1980, nr 3, s. 133—136.

Antoniuk L. A., Kultura tekstu naukowego a normalizowanie terminologii naukowej w języku białoruskim. Tł. Małgorzata Leczycka. *Prasa Techniczna* 1985, nr 1, s. 23—24.

Р.С.

(Працяг са стар. 4)

ГУТАРКІ ЎДАРОЗЕ

ролі Чаруся, і зусім не горш, чым хвалёны Эдзік Рудніцкі з суседніх Сухінічаў у „Люцыны-інжынерысе". У наш Астровак на агляд беларускіх тэатральных калектываў ездзілі, другое месца на ім прыдбалі, „Ніва" і мой здымак друкавала. „Ніву" я чытаю цэлы час, сына падвучваю ёю, ведаеце, малога так з месца не зробіш беларусам, калі ў школе ўсё небеларускае.... Я пайшоў на хітрасць: прасіў сваё хлапчаня купляць мне „Ніву" ў кіёску „Руху", а карысць ад таго падвойная — ён ад малога прывучыўся публічна прасіць беларускую газету, а затым і зацікавіўся, якую гэта газету яго бацька гэтак заядла хоча мець дома. Сын заўсёды падгледжвае бацьку, як дачка матку, і ён мала-памалу ўзяўся сам пачытваць „Ніву", несучы яе мне ад кіёска, што ў канцы нашай местачковай вуліцы ў ПГРскім Шудзялаве. Малое хоча ўсё ведаць, і час пытанняў у дзіцяці вельмі важны, бо калі яно дарасце, ужо не будзе пытаць, само на ўсё будзе мець адказы. І ад майго сыночка пасыпаліся на мяне пытанні, вядома, звязаныя з тым, чаго начытаўся ў „Ніве". І гэта была мая ўдача як беларуса. І вырастае ў мяне сын, духоўна не чужы, не з іншага свету... **(ся)**

ПАРНАСІК

чытальніцкая літсуполка на нягарантаваных палях

ЛЕТА

Настала летняя пара,
Усе птушкі заспявалі,
Касцы выйшлі на сенажаць.
Залаціцца ўсё кругом.
Весела!
Сяджу на ніве —
Не магу налюбавацца летам.
Цудоўная пара!

В. Дзенісюк

„МАНАСТЫРСКІЯ НАПЕВЫ"

Нядаўна ў артыкуле „Манастырскія напевы" („Ніва" № 33) мы пісалі пра хор Праваслаўнай Духоўнай акадэміі з Ленінграда, які выступіў у VI Днях царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы.

Прадстаўляем на здымку гэты невялікі, але добры хор з Ленінграда ў час конкурснага выступлення ў Гайнаўскай царкве.

(вв)

Фота В. Завадскага

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

У тым часе, калі вялікая княгіня Кейстуціха, Бірута, гераічна адбівалася ў Бярэсці ад наступу свайго роднага зяця, князя чэрскага Януша, вялікі князь Кейстут пусціў па Жмудскай зямлі Пагоню з весткай, што Ягайла і іншыя Альгердавічы прадаліся крыжакам самі і прадалі ўсю дзяржаву. Паводле падлікаў гісторыка М. Космана, дзевяць тысяч ваяўнікоў, гатовых ратаваць Айчыну, згуртавалася пры старым сваім князі. На тыя часы гэта была вялікая армія. Таксама Вітаўту ўдалося сабраць немалую сілу з Гарадзеншчыны і Слонімшчыны. Бацька і сын у канцы ліпеня 1382 г. аб'ядналі свае арміі каля ўпадзення Віліі ў Нёман, там пераправіліся „з войскам і пайшлі на Трокі і, прыйшоўшы, акружылі Трокі", — падае „Хроніка Быхаўца". Аднак з ходу крэпасці ім узяць не ўдалося.

Альгердавічы пільна сачылі за дзеяннямі свайго дзядзькі і стрыечнага брата і таксама не драмалі. Ягайла сабраў з Віцебшчыны, Полаччыны, Навагрудчыны і іншых беларускіх земель вялікую армію каля Вільні, напрасіў дапамогі лівонскіх (інфлянцкіх) і прускіх рыцараў. Трокі да абароны належна падрыхтаваў і ўзначаліў яе Скіргайла. Перавага выразна была на баку Альгердавічаў і гэта, несумненна, вырашыла далейшы ход падзей. Аднак аддайма голас адной з найбольш пэўных крыніц нашай гісторыі — „Хронікі Быхаўца".

„І вось ужо прыйшлі на месца бітвы, князь вялікі Кейстут са сваім сынам князем Вітаўтам, супраць вялікага князя Ягайлы. Як сышліся войскі на тры ці на чатыры стрэлянні (адно стрэлянне — каля 70-80 метраў, М. Г.), прыбеглі князі і баяры да вялікага князя Ягайлы ды войска вялікага князя Кейстута і сталі пытаць вялікага князя Вітаўта, каб паразмаўляць з ім. І пачалі гаварыць вялікаму князю Вітаўту: „Князь вялікі Ягайла паслаў нас да цябе, каб ты пагадзіў нас з бацькам сваім і мы валодалі б сваім, а вы — сваім. Ды каб бою паміж намі не было і кровапраліцця не ўчынілася. Ты б паехаў да брата свайго вялікага князя Ягайлы, а мы ў тым прысягу даём, што ты без перашкодаў вернешся ў сваё войска. Гэтак ладна ўсё паміж намі закончылася б". Вялікі князь Вітаўт ім адказаў: „Прысягу вашу прымаю, аднак няхай таксама князь Скіргайла да нас прыедзе ды прысягне, тады я паеду". І яны паслалі да князя Скіргайлы. Князь Скіргайла таксама прынёс прысягу вялікаму князю Вітаўту, як і яны. Тады князь вялікі Вітаўт паехаў да вялікага князя Ягайлы, да яго войска. Палкі ж у тым часе стаялі з абодвух бакоў, паміж сабою нічога не пачынаючы. Стаў вялікі князь Ягайла прасіць Вітаўта, каб ён ваюючых памірыў і кровапраліцця не было. Князь вялікі Вітаўт узяў прысягу з вялікага князя Ягайлы за свайго бацьку, што бацька яго, вялікі князь Кейстут, калі прыедзе на спатканне, то і назад без перашкодаў ад'едзе. Ды да таго сказаў вялікі князь Вітаўт вялікаму князю Ягайлу: „Яшчэ, браце, пашлі Скіргайлу, каб ён паехаў і мы разам прысягнем майму бацьку, што ён бяспечна прыедзе і назад ад'едзе, пры

ЛАГЕР, У ЯКІМ НЕ П'ЮЦЬ

Той, хто наведваў у ліпені ці ў жніўні Белавежу, напэўна прыкмеціў у некаторых вокнах гасцініцы „Іва“ флагі з надпісам „Ювэнтур“. Гэта тут змяшчаўся „штаб“ маладзёжнага лагера, які наладжваюць у мястэчку штогод, пачынаючы ад 1983 г. Арганізоўвае яго Ваяводскае бюро маладзёжнага турызму „Ювэнтур“ з Беластока, а праводзіць Турысцкі клуб ЗСМП ПТТК „Датаяна“ з Варшавы.

Лагер гэты — даволі цікавае мерапрыемства. Адбываецца ў ім выхаваўчая работа па ахове прыроды, моладзь знаёміцца з прыродазнаўствам. Ужо другі год як рыхтуюць у іх арганізатараў турызму ПТТК для дзейнасці ў асяроддзі школьнай моладзі — членаў ЗСМП.

У лагер з'язджаюцца вучні сярэдніх школ з усяе Польшчы. Гэта члены ЗСМП і ПТТК, якія маюць схільнасць да арганізоўвання турызму. Лагер падзяляецца на чатыры змены. Дагэтуль прымала ў ім удзел больш васьмісот асоб.

Апекуны лагераў наладзілі добрае і плённае супрацоўніцтва з мясцовым Аддзелам ПТТК, дырэкцыяй Белавежскага нацыянальнага парку, а таксама з Бюро турызму ВТП, якому падпарадкаваны турысцкі комплекс „Іва“.

Заняткі адбываюцца па лініі тэорыі і практыкі. Лекцыі чытаюць, між іншым, навуковыя супрацоўнікі парку — др інж. Часлаў Аколаў, мгр. інж. Анджэй Антчак, дырэктар Белавежскага нацыянальнага парку мгр. інж. Станіслаў Куявяк, работнікі Аддзела ПТТК — Вольга Байко і Раман Касцялецкі. Акцэнтуюцца пытанні турызму ды культурна-асветнай дзейнасці. Удзельнікі лагераў наведваюць таксама запаведнік, зуброўнік, прыродазнаўчы музей, робяць паходы турысцкімі шляхамі ў пушчы. Выязджаюць у Гайнаўку, Бельск-Падляшскі, Беласток. Пабывалі на так званым Татарскім шляху (у Крушынянах, Багонніках). Глядзяць фільмы пра Белавежскую пушчу. Шмат перажыванняў у іх у сувязі з рыхтаванымі імі самімі лялечнымі паказамі, спектаклямі пантамімы, вечарамі паэзіі, дэкламацыямі прозы, вогнішчамі. Гэта спатрэбіцца потым кожнаму з іх як будучаму арганізатару турызму. Для ўдзельнікаў лагера забаронены спіртныя напіткі, нават слабыя. Той, хто парушыць гэту забарону, вымушаны пакінуць гэты лагер. Такія выпадкі, хоць вельмі рэдкія, бываюць аднак.

Добрай традыцыяй гэтых лагераў лічыцца звычай прысвячаць адзін дзень рабоце ў рамках грамадскага пачыну, пераважна дзеля добрага ўпарадкавання Белавежы.

На заканчэнне адбываюцца экзамены. Той, хто здасць экзамен, атрымлівае адпаведныя значкі і легітымацыі маладзёжнага арганізатара турызму.

Ад пачатку арганізоўвання лагераў апякуецца імі член Прэзідыума Камісіі турызму і адпачынку Галоўнага праўлення ЗСМП Тадэвуш Сядлецкі. Ён заснаваў клуб „Датаяна“ ў 1980 годзе. Гуртуецца ў ім тая моладзь, у якой склаўся цяжкі жыццёвы лёс, г.зн. дзеці, у якіх распаліся сем'і, або інваліды. У ім ужо чатырыста пяцьдзесят удзельнікаў (з Варшавы і ваваколля). Старшыня клуба — Дарыуш Назарчык, студэнт трэцяга курса варшаўскай Галоўнай школы планавання і статыстыкі. Сядлецкі і Назарчык, а з імі яшчэ адзін студэнт — Марэк Бондар правялі сёлетні лагер у Белавежы.

Пётр Байко

Фота Войцеха Рынажэўскага

Тадэвуш Сядлецкі навучае пантаміме.

Практычныя заняткі былі самымі прыемнымі.

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

W odpowiedzi na artykuł opublikowany w nr 30 tygodnika „Niwa”, dotyczący scalania gruntów Spółdzielni Rolniczej w Pawłach, gm. Zabłudów Wydział Geodezji i Gospodarki Gruntami Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku wyjaśnia, co następuje.

Zgodnie z opracowanym i zaakceptowanym przez Wojewodę Białostockiego planem prac scaleniowych do 1990 r. planuje się dla potrzeb Spółdzielni Rolniczej w Pawłach scalenia gruntów na łącznym obszarze 850 ha. Do realizacji w cyklu dwuletnim 1987—1988 przyjęto zadanie scalenia gruntów w obrębie wsi Ciełuszki i Dawidowicze, o powierzchni 750 ha. W 1989 r. planuje się scalenia gruntów o powierzchni 100 ha, położonych we wsi Ostrówki.

Opracowanie powyższego planu poprzedzone zostało wcześniejszymi uzgodnieniami ze Spółdzielnią Rolniczą w Pawłach co do potrzeb i zakresu prac scaleniowych.

W trakcie realizacji planu obszar gruntów poddanych scaleniu zostanie ustalony dokładnie, w dostosowaniu do faktycznych potrzeb gospodarstwa spółdzielczego. Wszelkie ewentualne zmiany w tym przedmiocie poprzedzone zostaną konsultacją ze Spółdzielnią Rolniczą w Pawłach.

Grunty położone we wsi Pawły zostały kompleksowo scalone dla potrzeb Spółdzielni w 1979 r. W okresie późniejszym kompleks ten sukcesywnie powiększono drogą drobnych zamian.

Wszelkie inne potrzeby Spółdzielni w zakresie scalenia gruntów przejmowanych z PFZ będą szczegółowo analizowane i realizowane w uzgodnieniu z jednostką.

Z-ca dyrektora Wydziału
mgr inż. Romuald Ejsmont

КЛУНЯ ПАПЛАЎСКІХ

У Паплаўскіх на няшчасце ў мураванай клуні зваліўся жах. Выбегла сям'я, лямантуе: што цяперака будзе?! Цётка пачала вішчаці, хацела ўсё сяло на ногі падняці. Выйшаў дзядзька хворы, стаў на ганку хаты, угаворвае жонку, што няма вялікай страты. Жонка яго — крыклівая кабета, выганяе яго з хаты. Хлопец іхні стаў сям'ю суцяшаці: усё будзе добра, толькі перастаньце крычаці.

Валянціна Дзенісюк

тым князь Скіргайла дасць прысягу ад твайго імя“. І князь вялікі Вітаўт з князем вялікім Скіргайлам паехалі ў войска вялікага князя Кейстута. Князь (Вітаўт) прысягнуў бацьку свайму ад імя вялікага князя Ягайлы, а князь вялікі Скіргайла прысягнуў ад вялікага князя (Ягайлы) і ад самога сябе. Тады князь вялікі Вітаўт з бацькам сваім князем вялікім Кейстутам абодва паехалі ў войска да Ягайлы, надзеючыся на тыя прысягі. Аднак князь вялікі Ягайла парушыў тыя прысягі, кажучы: „Паедзем у Вільню і там справу закончым“. Тым часам войскі, нічога не пачынаючы, раз'ехаліся. Як толькі яны прыехалі ў Вільню, дык князь вялікі Ягайла дзядзьку свайго князя вялікага Кейстута закаваў, у Крэва выслаў ды ў вежу пасадзіў. Князя ж вялікага Вітаўта пачаткова пакінуў у Вільні. Там, у Крэве, пятае ночы князя вялікага Кейстута задушылі каморнікі вялікага князя Ягайлы, адзін называўся Прокша, што яму ваду падаваў, былі таксама іншыя: брат Мостаў (з боку дапісана: „крыжак“), Кучук ды лісіца Жыбенцяй. Такі стаўся канец вялікаму князю Кейстуту“.

Як жа ж такое магло стацца? Гэтае пытанне хвалюе ўжо 600 год усіх тых, хто цікавіцца багатай гісторыяй Старабеларускай дзяржавы, і кожны па-свойму спрабуе тлумачыць тое дзіўнае здарэнне. Мабыць, дзіваваўся і сам аўтар „Хронікі Быхаўца“, калі гэтак падрабязна і вобразна расказваў пра тое, як Кейстут з Вітаўтам дабравольна пайшлі ў Альгердавічаву няволю і цалкам здаліся на іхнюю ласку і няласку. Каму ж як каму, але Кейстуту нельга адмовіць у тым, што ўсё сваё доўгае і ваяўнічае жыццё быў надзвычай прадбачлівым і асцярожным чалавекам, асабліва ў адносінах да крыжакоў і сваіх пляменнікаў Ягайлы і Скіргайлы, небеспадстаўна падазраючы, што яны ўсе разам на яго „голаў ліха рыхтуюць“. Што ж схіліла старога ваяўніка на такі неразважлівы, згубны крок?

Напэўна бачыў ён вайсковую перавагу сваіх праціўнікаў. Дык жа ж колькі разоў у сваім жыцці апынаўся ён у яшчэ горшых абставінах, але ніколі не ішоў да сваіх ворагаў з пакаяннем! Мо сапраўды паверыў у рыцарскі гонар сваіх пляменнікаў? Сам жа быў недасяжным узорам рыцарскасці і вернасці дадзенаму слову. Можна таксама дапусціць і тое, што старэнькі Кейстут (яму ўжо было каля 80 год) проста быў ужо стомлены жыццём і цалкам здаўся на сына і пляменнікаў, лічачы, што яго супраціўленне без сэнсу, вядзе яго да братабойчай вайны і знішчэння краіны. Магчыма, разлічваў на свой аўтарытэт ды на тое, што пляменнікі ўшануюць яго старасць.

Не ўшанавалі...

Ці адказнасць за смерць Кейстута падае толькі на Ягайлу? Не, не толькі. Шмат каму перашкаджала асоба старога князя. І то перш за ўсё крыжакам, якія ненавідзелі яго ўсімі фібрамі душы, абзывалі непрыстойнымі мянушкамі. Тое, што сярод яго забойцаў летапісец называе „брата Моства“, не было выпадковасцю — яны маглі быць ініцыятарамі гэтага забойства. Такое меркаванне знаходзіць пацвярджэнне і ў тым, што крыжакі распаўсюджвалі па Еўропе звестку пра самагубства Кейстута. Нават слабей паінфармаваныя крыжацкія храністы з асабістым перакананнем пішуць пра самагубную смерць Кейстута.

Як найхутчэйшым сыходам з палітычнай сцэны Кейстута былі зацікаўлены таксама ўсе Альгердавічы, перш за ўсё тыя, самаволю якіх суняў стары князь: Ягайла-Якаў, Скіргайла-Іван, Карыбут-Дзмітры, а таксама аўдавеўшая, пасля пакарання ім смерцю Вайдзілы, Анна-Данута Альгердаўна ды [illegible]няя маці — вялікая княгіня Улляна.

Пра гэтую заядлую варожасць Альгердавічаў да бацькі добра ведаў Вітаўт, дасканала ўсведамляў яе небяспеку і для Кейстута і для сябе самога і, урэшце, для ўсяе дзяржавы. Ён з усіх сіл намагаўся змякчыць гэтыя супярэчнасці, суняць нянавісць, замірыць бацьку з пляменнікамі. На жаль, вынікі яго намаганняў аказаліся трагічнымі і для яго самога.

Цела Кейстута перавёз у Вільню адзін з самых заядлых ворагаў нябожчыка, Скіргайла. Пад Вільняй, на славутым „жэглішчы“ было наладжана ўрачыстае спаленне астанкаў вялікага князя. На стусе разам з ім згарэла яго зброя, дарагія ўборы, любімыя сокалы, найлепшыя коні, найвярнейшыя слугі — усё па колішняй традыцыі. Не было толькі на стусе палонных крыжакоў — пажыццёвых смяротных ворагаў вялікага Кейстута.

Мікола Гайдук

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

ХАЎТУРНЫЯ ПЕСНІ

Сёння прывяду некалькі тэкстаў рэлігійных хаўтурных песень, якія практычна выступаюць па ўсёй тэрыторыі ўсходняй Беласточчыны. Зразумела, што спяваюцца яны, у залежнасці ад рэгіёна, на розных дыялектах беларускай мовы.

Адной з найбольш папулярных хаўтурных песень з'яўляецца песня, якая пачынаецца ад слоў: „Людзі кажуць, што умру я, а я хачу жыці". Характэрнай рысай тэксту з'яўляецца спалучэнне ў адну цэласць лірычных элементаў з элементамі тыпова натуралістычнымі. Як і ў іншых тэкстах такога тыпу, у гэтых адчуваецца ўздзеянне на аўтараў хрысціянскіх навук, якія спалучаюцца з апакрыфічнымі або чыста язычаскімі народнымі ўяўленнямі. Мабыць, у гэтым спалучэнні, здавалася б, супрацьстаўных момантаў і праяўляецца фальклорнае хараство гэтых песень. У сэнсе літаратурнага гатунку характарызаваны тэкст набліжаецца да віду баллады.

Поўны тэкст песні „Людзі кажуць..." даволі доўгі і таму прывядзем толькі яго пачатак:

Людзі кажуць, што умру я,
А я хачу жыці.
Колькі б ты не жыў на свеці,
То трэба умерці.
Астаецца срэбро, злото,
Дарагіе шаты —
І не можно іх з собою
Ў магілу забраці.
І нашто іх забіраці?
Там таго не трэбо,
Штэры дошкі, сажэнь землі
І спасенне з неба.
У гробі будуць рэбры, косиі
І чэрэп і рукі —
Душа пойдзе несмертэльна
На вечные мукі...

Тэкст песні заканчваецца свайго роду пагрозай. Істота яе зводзіцца да парады, каб кожны чалавек, хаця ў канцы жыцця, жыў па-божаму, бо толькі ў такой сітуацыі можна разлічваць на Божае міласердзе і на тое, што гэты чалавек не трапіць разам са злачынцамі ў пекла.

Да прыведзенай вышэй песні набліжаецца тэкст, які пачынаецца словамі „Калі душа з целам расставалася". У ім таксама пацвярджаецца думка аб смяротнасці цела і несмяротнасці душы.

Калі душа з целам расставалася,
Расставалася, распрашчалася.
Цябе, цело, у гроб кладут,
А мене, душу, на суд ведут.

З народнымі ўяўленнямі аб душы звязана таксама вельмі паэтычная песня з вёскі Семяноўка. Тэкст яе значна адрозніваецца ад іншых хаўтурных тэкстаў. Розніца гэта праяўляецца галоўным чынам у настроі і эмацыянальным каларыце. Тады, калі большасць хаўтурных песень утрымана ў баладным настроі пагрозы, боязні і жаху, то ў спомненай песні дамінуе атмасфера свайго роду лагоднасці і душэўнага спакою. І таму тэкст гэты не толькі не мае нічога супольнага з баладай, але выразна набліжаецца да ідыліі. І гэтага блізкага да ідылічнага настрою не знішчае ў творы напамін аб слёзах і аб сіротах. Можам гаварыць аб свайго роду аптымізме, які праніізвае гэту песню.

Вылецела душа з цела,
На зелёнай лонцы села.
Вана стала, заплакала:
— Дзе я буду начавала?
Заставіла тры сіроты,
Хто іх будзе гадаваці?
Свет валікі і шырокі,
Памесіцяца ўсе сіроты.
Выслаў Госпад ангела з неба:
— Душа, душа, чаго трэба?
— А мне, душы, ніц не трэба,
Толькі спасення з неба.
— Чы ты, душа, спавадалась?
Чы ты, душа, прычашчалась?
— А я, душа, спавадалась,
А я, душа, прычашчалась.
— Ідзі, душа, за душамі,
Як месячык за звяздамі.

А. Баршчэўскі

Дарагое Сэрцайка! Мне 19 год. Ужо два гады я хаджу з хлопцам Юркам, які на пяць год за мяне старэйшы. Калі мы пазнаёміліся, ён быў ужо студэнтам, а я яшчэ вучылася ў школе. Два бітых гады я не глянула ў бок іншага хлопца. Юрэк быў маім першым і адзіным каханнем. Мы з ім дагаварыліся так, што як толькі я скончу школу, то буду паступаць таксама ў вышэйшую школу. Калі мне ўдасца паступіць, тады паеду ў Варшаву вучыцца, а калі не паступлю — то тады мы пажэнімся.

На жаль, паступіць у вышэйшую школу мне сёлета не ўдалося. І я нават занадта і не перажывала: не будзе школа, дык будзе сям'я. Мы разам паехалі адпачываць на мора. Сядзелі там цэлы месяц. Вядома, Сэрцайка, не буду тут скрываць, што мы даўно ўжо жывем, як муж з жонкай. Там было так добра, так прыемна, што на нейкія сур'ёзныя размовы мы нават і часу не мелі. Хлопец мой быў вельмі мілы. Калі мы вярнуліся дахаты, я ўсё чакала, што ён пачне гутарку з маімі бацькамі наконт жанчкі. А Юрэк — быццам вады ў рот набраў. З аднаго боку, ён хоча мяне мець толькі для сябе. Мы шмат часу праводзім разам, усюды разам бываем і ён вельмі не любіць, калі я застаюся вечарам з бацькамі ці іду да бабулі і дзеда. Я павінна існаваць толькі для яго. А вось пра шлюб — ані слова.

І вось у такіх умовах я рашыла яму даць навучку і „звольніла" яго на месяц часу. Няхай адпачне ад мяне (а мо і я ад яго таксама?). І я падумала сабе, ці не варта разгледзецца і пашукаць іншага хлопца. Прынамсі на гэты месяц, пакуль хлопец мой, Юрка, „у водпуску". Але што будзе, калі ён даведаецца, што я хадзіла з кімсьці іншым? Я вельмі баюся, што ён мяне тады і знаць не захоча. Усё ж такі на працягу двух папярэдніх год ён не меў ніякіх прычын дзеля таго, каб быць зайздросным. Што рабіць, парай Сэрцайка!

Івона

Івонка, ты яшчэ маладая, але ў жыцці ўжо, бачу, такі-сякі спрыт маеш. Гэты „водпуск", бадай, прынясе карысць і адному і другому. Можа надта доўга былі вы толькі ўдваіх і не меў ён ніякіх прычын для зайздрасці. Але ёсць тут адна загвоздка: невядома, ці пасля месячнага „водпуску" Юрэк схоча да цябе вярнуцца. Дзіўна вельмі, што ён на яго паогул згадзіўся. Але калі захоча вярнуцца да цябе, то якраз не тады, калі будзеш сядзець і маркотна чакаць яго тэлефона ці візіту, а тады, калі ўбачыць цябе ў нейкай іншай кампаніі, а мо нават з іншым хлопцам. Пастарайся гэты час выкарыстаць разумна. Мяркую, што працу ты сабе ўжо знайшла, а ўсе свабодныя вечары павінны быць тваімі.

Гэты месяц, на які ты „звольніла" Юрку, праміне тады для цябе вельмі хутка. І, як толькі Юрка пачуе небяспеку для яго ў постаці нейкага прыстойнага хлопца, то прыбяжыць да цябе і папросіць у тваіх бацькоў тваю руку. Калі ж гэтага не зробіць, на ўсе твае смуткі адна мая рада — ізноў здавай у вышэйшую школу! Паступіш — будзе новы горад, будуць новыя сябры і новыя каханні.

Сэрцайка

КІШКА ПА-СЯЛЯНСКУ З КАПУСТАЙ

На 1 кг свініны трэба ўзяць 4 зубкі часнаку, 1 сталовую лыжку кмену, 25 см свіной кішкі сярэдняй таўшчыны, 50 г саланіны, прыправы, соль.

Свіное мяса нарэзаць дробнай косткай, дадаць пасечаны часнок, соль і іншыя прыправы і ўсё дакладна перамяшаць. Памыць свіную кішку, напоўніць яе фаршам і завязаць канцы. Падрыхтаваную такім чынам „каўбасу" зварыць, а пасля падсмажыць. Падаваць з тушанай капустай.

МАЗГІ ПА-БЕЛАРУСКУ

На 600 г мазгоў трэба ўзяць 3 сталовыя лыжкі масла, 4 яйкі, 1,5 сталовай лыжкі цёртай булкі, 15 г мускатнага арэха (мушкаталовая галка), шклянку соусу, зеляніну, перац.

Падрыхтаваць мазгі. Ачышчаем іх ад плёнкі, намачваем на 30-40 мінут, пасля перакладаем у каструльку, заліваем халоднай вадой, дадаем 1 сталовую лыжку воцату, лаўровы лісток, перац, соль і варым.

Падрыхтаваныя такім чынам мазгі праціраем праз сіта, дадаем сырыя жаўткі, збітыя бялкі, масла, соль, мускатны арэх, дробна пасечаную зеляніну, перац і перамешваем. Масу выкладваем у ванначку ці на патэльню, змазаную тлушчам, зверху кладзем кавалачкі масла, пасыпаем цёртай булкай і запякаем у духоўцы.

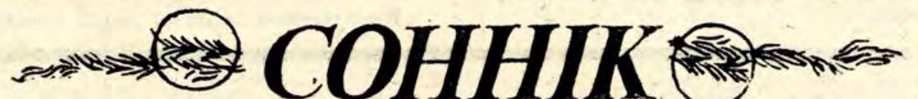
Гэту страву падаем з соусам. 2 сталовыя лыжкі мукі падсмажваем, каб быў крэмавы колер, а пасля разводзім соус мясным адварам і дадаем падсмажаную гароднніну. Варым на малым агні каля паўгадзіны.

ГРЫБНЫЯ БІТОЧКІ

На паўкілаграма грыбоў трэба ўзяць 40 г булкі, 1 цыбуліну, 1 яйка, 1 сталовую лыжку цёртай булкі, 2 сталовыя лыжкі алею, соль.

Свежыя грыбы перабраць, ачысціць, памыць, палажыць у кіпецень на 2-3 мінуты. Пасля гэтага 2 разы пракруціць праз мясарубку разам з намочанай булкай і цыбуляй. Дадаць яйка і соль і перамяшаць. Рабіць маленькія біточкі, паніраваць іх у цёртай булцы і смажыць. Падаваць з бульбяным пюрэ.

Гаспадыня

—90—

Прасці — утульнае хатняе жыццё; сямейная ўрачыстасць.
Прасціна — пахаванне знаёмага.
Прасяную кашу есці — шчасце ў сямейным спакоі.
Пратэстанта бачыць — удача ў інтарэсах.
Працаўнік — прыязнасць.
Працэнт — цяжкасці ў справах, на рабоце.
Працэс судовы — прыдбаеш верных сяброў; выйграць яго — удачы пасля цяжкіх змаганняў; прайграць — няўдачы.
Працэсія — радасць.
Прачка — прыемная кампанія.
Прашча (для кідання каменя) — цябе акружаюць фальшывыя і хітрыны.
Прашэнне, паданне — незадаволенасць на месцы работы.
Пробашч, святар — шчасце ў жыцці.
Продкі — ненаўмысная шкода.
Прозвішча ўласнае — добрая звестка; чужое — судовы працэс; напісанае — неспадзяванка.
Прапаведзь гаварыць — жыць сямейным і чыстым жыццём; чуць яе — жыць благім жыццём.
Прорва — асцярожнасць не пашкодзіць; уваліцца ў яе — перашкоды; не магчы вылезці з яе — упадак вялікіх планаў.
Прарубка — няшчасце.
Проса — скромныя даходы.
Просьба — паніжэнне; выслухаць яе — цябе любяць.
Прыбытак — вяртанне прыяцеля.
Прывід — белы — радасць, гонар; чорны — прыкрасці і пакуты.
Прывітанне — сардэчны прыём сярод чужых.
Прыгоды — блізкая небяспека.
Прызнанне — узрушанне.

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Васіль Вітка

Як далёкі сон, запала Лаўрыку ў памяць, калі, яшчэ зусім малым хлапчуком, ён першы раз задумаўся: а што такое смерць?

Не сказаць, каб у Ельнічах не памiралі людзі. Памiралі старыя, якім і належала пакідаць гэты свет. Лаўрык **ці раз чуў, як** яго ж глухі, увесь ссівелы і высахлы дзед, заходзячыся з кашлю, гаварыў сам сабе, але так, каб усе ў хаце чулі:

— Э, чэмер табе ў вочы, мая смертухна, забылася ты на мяне.

Калі добра **ўгравала** сонца, дзед Чэмер выходзіў на двор. Шкробаючы цяжкімі старымі ботамі, ён ніяк не мог пераступіць сенечнага парога. Пераступляючы ногі, дзед, сагнуўшыся, трымаўся рукою за халяву, каб **не скінуўся** бот.

Умасціўшыся на цёплай **кастрыцы,** якой была засыпана прызба, ён — у палатняных **споднiках** і доўгім кажусе — мог сядзець цэлы дзень.

І здавалася — якая ўжо яму цікавасць з таго, што ён сядзіць, не чуючы, як звіняць першыя раўчукі, а над хатай заліваецца жаваранак. А ўсё ж была яму і цікавасць, і асалода хаця б з таго, што, праляжаўшы ўсю зіму на печы, ён зноў бачыў сонца, адчуваў яго радаснае цяпло, бачыў сваіх людзей, што праходзілі або праязджалі па вуліцы. Не дзіва, што з такой урачыстасцю дзед даваў „дзяньдобры" ўсім: і старым, і маладым, і дзецям, і тым, хто адказваў, і тым, хто не заўважаў яго, а пачуўшы дзедаў голас, матаў галавой і ішоў сабе далей. Чэмер рад быў з кожным пагаварыць, ён нават і рабіў такія спробы, але, не знаходзячы ахвотніка, гаварыў сам з сабою.

— Вясна сёлета ранняя, каб жа ж хаця не заліло. Гэта ж таго году, як наш Кірэй жаніўся, дык вада тады **траха не пад** самы парог падыходзіла. Трэба

((фрагмент)

будзе сказаць Кірэю, каб канаўку пракапаў. Лаўрычак, — убачыўшы ўнука, радаваўся ён, — скажы тату, хай **талую** ваду спусціць на агарод...

Але яшчэ і гэтую вясну перажыў стары Чэмер, а зусім нечакана памерла **Хімачка,** суседская дзяўчынка, Лаўрыкава равесніца, з якой ён з восені пайшоў у школу. Ён ведаў, што Хімачка захварэла, але што яна можа памерці — яму ніколі б і ў галаву не прыйшло.

У той дзень, калі хавалі Хіму, Лаўрык не пайшоў у школу, але не пайшоў і на пахаванне, хоць паказаў від, што збіраецца.

Сам сабе Лаўрык не мог бы сказаць, што ён баіцца туды пайсці, не. Хімачкі яму не так ужо было і шкада. Больш складанае, што трэба было вырашыць, **рупіла:** як жа ж будзе з пачкам каляровых алоўкаў, які ён занёс Хімцы, каб ёй не было сумна ляжаць. І праўда, яна была нават павесялела, абрадаваўшыся і яго прыходу, і яго алоўкам, што бацька купіў яму ў нядзелю ў горадзе. Ці ж можна цяпер, думаў **збянтэжаны** Лаўрык, пайсці ў Хімчыну хату і пасля таго, што здарылася, сказаць, каб яму аддалі іх?

Алоўкі з маляванымі кантамі былі вялікім Лаўрыкавым багаццем. Яму зрабілася так шкада іх, што ён, ужо дайшоўшы да самае Хімчынае хаты і стаўшы ля дубовага **шула,** горка заплакаў.

У гэты час дзверы сянец расчыніліся, а потым і вулічныя вароты, і Лаўрык убачыў, як высока на людскіх руках на вуліцу выплыла новенькая калыска, збітая з тоўстых сасновых **цалёвак.**

Хімчына маці, цётка Аксеня, подбежкам, як бы спяшаючыся, рвучыся з рук суседак, галасіла:

А вочачкі ж мае ясныя,
Зарань жа вы закрыліся,
А ручачкі ж мае белыя,
Зарань жа вы шчапіліся,

(Працяг на стар. 10)

БЕЛАРУСКАЯ КАЗКА

Жыў дзед і баба. І былі ў іх дочкі — дзедава дачка і бабіна дачка. Дзедаву дачку звалі Галя, а бабіну — Юля.

Баба сваю родную дачку песціла, даглядала, а дзедаву ў чорным целе трымала і ўсё шукала прычэпкі, каб са свету яе звесці.

Пайшоў аднойчы дзед на кірмаш, купіў бычка-трацячка.

Прывёў дахаты і кажа дочкам:

— Будзеце пасвіць яго па чарзе — адна дзень і другая дзень.

Пагнала ў першы дзень бычка на пашу дзедава дачка. Злая мачыха дала ёй верацяно і мех кудзелі.

— Глядзі, — кажа, — каб за дзень усю кудзелю спрала, кросны выткала, палатно выбеліла і ўвечары дамоў прынесла. А калі не зробіш — не жыць табе.

Вывела Галя бычка з хлява, пагладзіла па шыі і пагнала на пашу. Гоніць, а сама горкімі слязьмі заліваецца.

Бычок пытаецца:

— Дзеўка-дзявіца, русая касіца, чаго плачаш?

— Як жа мне не плакаць, бычок? Загадала мне мачыха гэты мех кудзелі спрасці, кросны выткаць, палатно выбеліць і ўвечары дамоў прынесці... Ці ж зраблю я за дзень такую работу?

— Не плач, — адказвае бычок, — гані мяне на шаўковую травіцу, на свежую расіцу, там мы што-небудзь прыдумаем.

Прыгнала Галя бычка на шаўковую травіцу, на свежую расіцу. Наеўся бычок, напіўся, а потым і кажа:

— Цяпер кладзі мне ў правае вуха кудзелю і верацяно. А сама хукні ў левае вуха і глядзі, што будзе.

Палажыла Галя бычку ў правае вуха кудзелю і верацяно, хукнула ў левае вуха і глядзіць. Аж там — кудзеля прадзецца, кросны ткуцца, палатно беліцца і ў сувой скочваецца...

Як усё было зроблена, дастала Галя гатовы сувой палатна і вясёла пагнала бычка дахаты.

Злая мачыха сустрэла яе на двары:

(Працяг на стар. 10)

БЫВАЕ

Ноччу сонейка ўзыходзіць.
—Гэтак не бывае!
Вусень лісціку не шкодзіць.
— Гэтак не бывае!

Верабей пяройдзе мора.
— Гэтак не бывае!
Яблыкі саспелі скора.
— Гэтак не бывае!

Кураня плыве па лужы.
— Гэтак не бывае!
Шэры воўк з авечкай дружыць.
— Гэтак не бывае!

Добра птушцы жыць у клетцы.
— Гэтак не бывае!
Не баліць зламанай кветцы.
— Гэтак не бывае!

З хмары дождж сухі пыліць.
— Гэтак не бывае!
Я ўпаду — мне не баліць.
— Гэтак не бывае!

Ды не плачу, хоць баліць,
Каб маленькіх не ўцвяліць.
— Бы-ва-е!

Васіль Хомчанка

ТВОРЧАЯ АКТЫЎНАСЦЬ ШКОЛЫ

Школа ў Дубяжыне не пазваляе пра сябе забываць. Вось некаторыя весткі за мінулы школьны год.

Школа знаходзіцца пад патранатам беластоцкай Цэпэліі і прымае ўдзел у розных цэпэліеўскіх рукадзельных конкурсах. На выстаўцы рукадзелля дзяцей у Варшаве малыя рукадзельніцы Валянціны Шарко, атрымалі грашовыя ўзнагароды па 5000 зл. за свае працы. Гэта: Мар'я Томчук, Івона Томчук, Ірына Шэратуха, Ялянта Валосік, Івона Нікіцюк, Эльжбета Федорчук. Школа атрымала дыплом і 50.000 зл.

Міністэрства асветы і выхавання сарганізавала конкурс: „Творчасць дзяцей, інспіраваная народным мастацтвам". З Беластоцкага ваяводства адзіная вучаніца з Дубяжына Ірына Шэратуха атрымала II узнагароду за гафт.

Дубяжынская школа перамагла і ў конкурсе „Наша школа чыстая і здаровая". Конкурс гэты ў школе павяла настаўніца Нэля Філіпчук.

У конкурсе беларускай песні для школьнікаў хлопцы са школы ў Дубяжыне — Гэнік Шэратуха і Славік Ваўрэнюк (як яны спяваюць песню „Маці"!) заваявалі II месца на цэнтральным аглядзе. Гэтыя ж хлопцы і яшчэ з Мар'яй Томчук складаюць цікавае трыё. Школьнікі з Дубяжына прымаюць удзел у конкурсах савецкай і гарцэрскай песні. Падрыхтоўку да песенных конкурсаў праводзіць настаўнік Юрый Гацкевіч. Хацелася б пажадаць дубяжынскім школьнікам, каб у будучыні, вырасшы, стварылі вакальны калектыў дарослых і далей праслаўлялі родную песню, — традыцыі ж у Дубяжыне ёсць і варта іх адрадзіць.

Працуе ў школе і беларускі тэатр на высокім узроўні, які вядзе Нэля Філіпчук. Праўда, яны ў мінулым годзе ўдзелу ў тэатральным конкурсе не прынялі, але з трыма падрыхтаванымі сцэнкамі выступалі на школьнай сцэне ў сябе.

Актыўны гурток ТППР у школе. У агульнакраёвым аглядзе гурткоў за 1985-87 школа атрымала дыплом, а некаторыя члены — адзнакі маладзёжнага актывіста ТППР. Гэта: Мар'я Томчук, Івона Нікіцюк, Юрый Томчук, Івона Амельянюк. Апякуецца школьным гуртком ТППР у Дубяжыне Мар'я Аверчук.

(вв)

БЕЛАРУСКІЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

Інструмент неўміручы. Спакон веку не было вяселля ці скокаў без бубна. Далёка не кожны здольны іграць на бубне (хоць наогул многім здаецца, што іграць на бубне вельмі лёгка). Майстар — музыка можа выбіць на бубне да 10 розных гукавых камбінацый.

(Працяг са стар. 9)

А ножачкі ж мае быстрыя,
Зарань жа вы стаміліся...
А-а!..

Хімчына бабка, выйшаўшы з варот і ўбачыўшы Лаўрыка, які стаяў, прытуліўшыся спіною да **шула**, спагадліва пагладзіла яго па шчацэ і сказала:

— Не будзе ўжо табе, Лаўрык, з кім бегаць у школу...

І расчулены Лаўрык даў поўную волю сваім слязам.

І хоць ён так і не ўбачыў той, другой Хімачкі, што ляжала ў труне, усё ж цьмяна здагадваўся, што яна ўжо нічога агульнага не мае ні з ім самім, ні з той Хімачкай, з якой ён яшчэ нядаўна бег са школы, распырскваючы па вуліцы першыя вясновыя лужыны.

Лаўрык не пайшоў на могілкі. Пастаяўшы ля чужых **весніц**, ён вярнуўся дадому. Але, не заходзячы ў хату, выйшаў за **малады вішняк**, дзе ў зацішку ўжо прыпякала сонца, і стаў глядзець у поле.

На ўзгорках, на сонечных **прыгрэвах** чарнела зямля. Спярша Лаўрык падумаў — гэта ад таго, што ён доўга плакаў, у **яго вачэу зыбаецца** нейкая сіняя смуга, але потым зразумеў, што гэта ідзе цяпло з раллі, якое там сабралася за зіму, калі зямля спала. Цяпер яна прачыналася, гэта было яе дыханне.

Што ж адбылося ў свеце? Што змянілася з таго, што няма Хімачкі і ўжо ніколі не будзе? Нічога не змянілася.

Пяюць, залівающца жаваранкі. Жаласна крыкнула за ракой кнігаўка. Светлая хмарка наплыла на сонца, і ў твар Лаўрыку павеяла прырэчным халадком... Усё, як і было. Толькі няма Хімачкі. Па вясне прыйдзе лета, потым восень, а там і зіма. Разам з часам будзе расці Лаўрык, стане хлопцам, а Хімачка і астанецца маленькай, як і была, пакуль не знікне з памяці.

А калі б не Хімка, а я...“ — падумаў **неспадзеўкі** Лаўрык і жахнуўся, яшчэ не давёўшы да канца гэтае думкі.

Паясненні (тлусты друк):

ці раз чуў — чуў не адзін раз,
угравала — грэла, прыгравала,
не скінуўся бот — не зваліўся, не ўпаў з нагі,
кастрыца — цвёрдыя часткі ільну, якія вылятаюць з церніцы,
у споднікач — лёгкія нагавіцы,
траха не пад — трохі не пад, амаль што не пад,
талая вада — вада пасля растала снегу або лёду,
Хімачка — пяшчотнае ад Яўфіміі,
рупіла — непакоіла, карціла,
збянтэжаны — разгублены, не ведае што рабіць,
шула — бервяно, замацаванае ў сцяне, шулы злучаюць бярвенні,
цалёўкі — дрэва на пабудову мералася ў цалях, чатырох, ці пяцідалёвыя бэлькі.
зарань жа — занадта рана, зарана,
ля весніц — каля дзверцаў у плоце, каля брамкі,
малады вішняк — вішнёвы сад,
прыгрэвы — месца, больш нагрэтае сонцам,
у яго вачэу зыбаецца — у яго вачах калышацца, дрыжыць,
неспадзеўкі — нечакана, неспадзявана.

Заданне:

Як Лаўрык перажыў смерць Хімкі?

Апішыце і вы свой першы кантакт са смерцю, ці то чалавека, ці жывёлы, ці птушкі.

А можа чулі расказы пра смерць з часоў вайны? Запішыце адзін такі расказ.

(Працяг са стар. 9)

— Ну што: спрала кудзелю?

— Спрала, — кажа Галя і падала ёй гатовы сувой палатна.

Мачыха аж за галаву хапілася: такую работу зрабіла яе падчарка! А тут і суседкі прыйшлі — дзівяцца, якое тонкае палатно выткала Галя. Усе хваляць яе не нахваляцца.

Прыйшла чарга гнаць бычка бабінай дачцы, Юлі. Дала ёй маці верацяно і паўмеха кудзелі.

— Спрадзі, — кажа, — дачушка, гэтую кудзелю і вытчы палатно яшчэ лепшае, чым выткала твая народная сястра. Хачу, каб цябе людзі хвалілі, а не яе.

Узяла Юля тоўсты дубец і пагнала бычка. Гоніць ды ўсё хвошча яго дубцом. Бычок давай кідацца туды-сюды, а Юля бегае за ім, кляне на чым свет стаіць. Бегала, бегала і верацяно згубіла.

Прыгнала яна бычка сяк-так на голы выган, палажыла кудзелю, а сама спаць уклалася. Бычок пабэрсаў кудзелю нагамі і ў гразь утаптаў.

Прачнулася пад вечар Юля, глядзіць — кудзеля ў гразь утаптана... Схапіла яна дубец ды давай бычка біць. Бычок пабег дахаты, і яна за ім з крыкам.

Дома маці пытаецца ў яе:

— Ну як, дачушка: зрабіла работу?

— Ды не, — кажа дачка.

—Чаму?

— Бычок вінаваты. Праз яго я верацяно згубіла, а потым яшчэ ён і кудзелю маю ў гразь утаптаў...

Узлавалася мачыха на бычка. Пайшла да дзеда і кажа:

— Зарэж, дзед, бычка!

— Ці не здурэла ты, баба? — здзівіўся дзед, — навошта нам яго рэзаць?

Тут баба як затупае нагамі, як накінецца на дзеда з кулакамі:

— Калі не зарэжаш, дык я цябе вон выганю разам з тваёю дачкою!

Нічога не зробіш — згадзіўся дзед зарэзаць бычка.

Пачула гэта Галя, пабегла ў хлеў да бычка, абняла яго за шыю і залілася слязьмі.

— Дзеўка-дзявіца, русая касіца, чаго ты плачаш? — пытаецца бычок.

Расказала яму Галя, што надумалася зрабіць злая мачыха.

— Не плач, дзеўка, — кажа бычок. — Лепш паслухай, што я табе параю. Як зарэжуць мяне, вазьмі маю печань і там знойдзеш залатое зярнятка. Пасадзі тое зярнятка ў садку каля хаты. Вось і ўсё.

Заканчэнне ў наступным нумары

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 96. Дзіна Мармаш, 3 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 112, кв. 14. Ляміс Мажэд, 7 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 108, кв. 11. Зіна Арлова, 7 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 98, кв. 18. Іна Тараненка, 7 клас.

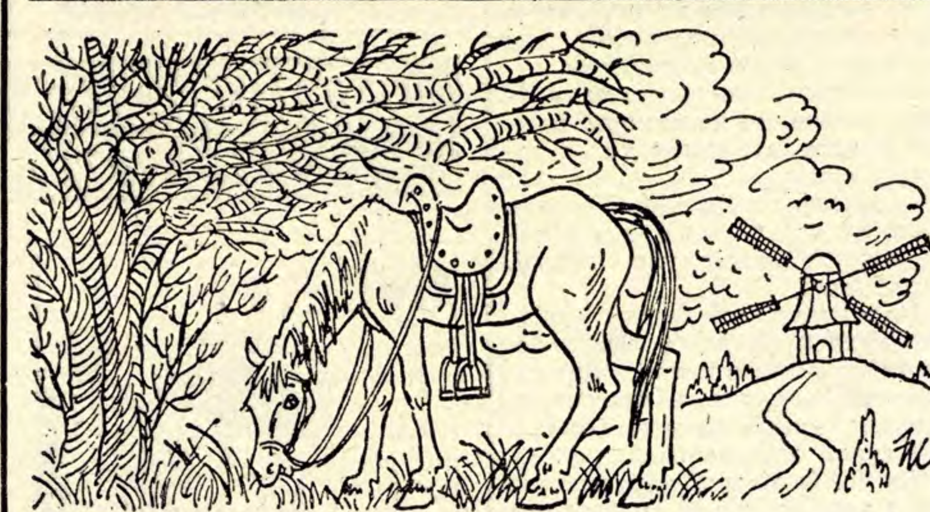
* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 21, кв. 50. Оля Куцко, 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 47, кв. 41. Лена Манкевіч, 8 клас.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Дзе схаваўся яздок? Знайдзі яго.

РАЗМОВА З ПТУШКАЙ

Ішоў я сцежкай каля лесу. У ямачцы ўбачыў дзве шкарлупінкі маленькіх птушыных яечак. Яны былі колеру попелу з чорнымі кропкамі. Затрымаўся я над ямачкай і задумаўся — адкуль тут свежыя шкарлупінкі? Хто іх сюды ўкінуў? Калі падышоў бліжэй і нагнуўся, убачыў дзве рабенькія птушачкі, якія агравалі сваім пер'ем і целам маленькіх, яшчэ амаль голых, птушанят.

Адна птушачка хуценька схавалася са сваёй сямейкай у норку, другая ў іншую норку паслала толькі сваіх дзетак, а сама быццам, не баючыся мяне, стаяла на беразе нары. Падумаў я: „Чаму гэтая птушка не ўцякае ад чалавека? А можа мне гэта сніцца? Не, не сніцца“.

Я зразумеў. Птушка-мама хворая. Я з болем у грудзях узяў яе ў рукі і ласкава запытаў: „Бедная, хто цябе так пакрыўдзіў? У цябе ж выплывае вочка і скрывлена галоўка!“

Птушка мяне зразумела... Я пачуў яе словы праз слёзы: „Мяне пакрыўдзіў хлопчык, які хадзіў з пращчаю. Я няспа мушку маім дзеткам, яны растуць і ім трэба многа ежы прыносіць. Я была змучана і прысела на сасновую галінку. І тады той школьнік, ён быў у школьным касцюме, прыцэліўся і папаў мне ў галаву. Далей я не помню, што было, толькі калі расплюшчыла вочы, убачыла, што ляжу ў траве і бачу толькі адным вокам ды галава мне страшна баліць. Дапаўзла я да сваёй хаткі і вось пакутую тут. Суседка крыху падкормлівае маіх дзетак разам са сваімі, але нам вельмі цяжка. Ох, як цяжка жыць сярод дрэнных людзей. Мы ж прыносім чалавеку карысць і спяваем яму нашы песні. А ён? Які ён стаў без сэрца! Скажы мне, дзе чалавек згубіў сваё добрае сэрца?“

Птушка змоўкла. І я стаяў і маўчаў. Што ж я мог ёй адказаць? Мне было невыносна цяжка на сэрцы. І я памаўчаўшы, сказаў: „Дарагая, не ўсе яшчэ згубілі сэрца. Вось мая ўнучка Эва перавяжа табе шыйку і прамые вочка. Ты выздаравееш і яшчэ дагадуеш сваіх дзетак. А я пра цябе напішу ў „Зорку“, яе чытачы прачытаюць твой сумны расказ і самі ніколі не будуць страляць у птушак і іншым забароняць. „Зорчыны“ чытачы, то добрыя дзеці — яны зла прыродзе не робяць, яны ахоўваюць прыроду. А цяпер супакойся і няхай тваё сэрца так моцна не б'ецца. Вось, крошкі хлеба тваім дзеткам...“

Васіль Петручук

ЗАГАДКІ

ШТО ЗА ДЗІВА, ШТО ЗА РЭЧ

На полі аксамітным
Чароўнае пісьмо:
Сярэбраныя літары
І пішацца само,
Удзень яно хаваецца,
Увечары відаць,
А хто з вас пастараецца,
Той можа прачытаць.

Ніл Гілевіч

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 18 IX — 8.10 Hist. kl. VII. 9.00 Hist. kl. III lic. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Trio" — pol. film fab. 11.20 Domator. 12.00 J. pol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. I Produkcja roślinna. 14.00 TTR — s. I Produkcja zwierzęca. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów: „Opowieści z naszej polanki". 16.50 Dla dzieci; Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Polska w świecie. 18.30 „Łańcuch" — film dok. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Trio" — pol. film fab. 21.00 Zawsze po 21-ej. 21.40 Studio Sport — M.Ś. w gimn. artystycznej. 22.40 DT.

Sobota 19 IX — 7.25 TTR — s. III Fiz. 7.55 TTR — s. III Biol. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Filmy dla dzieci: „Donia — ciasto z bananem" — radz. film fab., „Dimka z II „a" — film radz. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe najnowsze. 11.40 Wrześniowe fortece — wojsk. pr. publ. 12.10 Bariery. 12.40 Tel. koncert życzeń dla honor. krwiodawców. 13.10 Reportaż z przeszłości. 13.30 Antologia dramatu powszechnego: Friedrich Dürrenmatt — „Wizyta starszej pani". 15.00 25-lecie „Niebiesko-Czarnych". 15.40 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Neapolitańska sztuka XVII wieku" — wł. film dok. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Popołudnie z X Muzą. 18.10 Boginie tańca. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Gwiazda Północy" — franc. film fab. 22.00 Czas — mag. publ. 22.30 Siedem dni na świecie. 22.40 Studio Sport. 23.20 DT. 23.30 Kino nocne: „Bullitt" — film sensac. USA.

Niedziela 20 IX — 7.10 Pr. dnia. 7.15 Alarm przeciwpoż. trwa. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek + Kino Teleranka: „Silas" (3) — serial RFN. 10.30 DT. 10.35 „Serce smoka" (4) odc. „Mediacja" — serial dok. ang.-kanad. 11.30 Siedem anten. 12.15 Kraj za miastem. 12.45 TV Koncert Życzeń. 13.30 Wszystko albo nic (1). 14.00 Teatr dla dzieci: H. Januszewska — „Kot w butach". 14.50 Wszystko, albo nic (2). 15.20 „W rytmie disco" (8) — serial brazyl. 16.45 Wszystko albo nic (3). 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport — I liga piłki nożnej. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Żony Hollywoodu" (3) — serial USA. 20.50 Pegaz. 21.30 Loża. 21.40 Sportowa niedziela. 22.10 Wyniki Totalizatora. 22.15 Klub Międzynarodowy. 22.45 DT.

Poniedziałek 21 IX — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.50 Kino Zwierzyńca: „Zwierzaki, zwierzaki" — film prod. USA. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnica Morza Czerwonego" (3) — „Ucieczka" — serial przygod. prod. franc.-irańsko-RFN. 18.20 Reklama. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Wacław Biliński — „Sylwia". 21.15 Okrągły stół — pr. publ. 21.45 Studio Sport. Enduro '87 — Jelenia Góra. 22.15 Tel. lista przebojów muzyki poważnej. 22.40 DT.

Wtorek 22 IX — 8.10 Praca-technika, kl. I—IV. 9.00 Hist. kl. II lic. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Pod wiatr" (12) „Pod batem" — serial austral. 11.00 Domator. 11.15 „Z rodziną dookoła świata" (2) „Kierunek Galapagos" — film dok. prod. RFN 12.00 J. pol. kl. IV. 12.50 Wiedza o społeczeństwie, kl. VII. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Hist. 15.50 Kim być? 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Gazeta rolnicza. 18.05 „Nieszczęśliwi muszą się lepiej odżywiać". 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Szansa. 19.30 Dziennik. 20.00 „Pod wiatr" (12) — serial austral. 20.50 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.05 Studio Sport. 21.35 Tel. film dok. — „Ptakiem się stać". 22.00 Ociosywanie mgły — spotkanie z K. Koźniewskim. 22.10 Tel. Infor. Wydawniczy. 22.40 DT.

Sroda 23 IX — 8.10 Geogr. kl. V. 9.00 Mat. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Nieproszony gość" — film prod. polsk. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los. Ex Lotka i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.00 Studio Sport — mecz piłki nożnej w ramach eliminacji do Mistrzostw Europy Polska – Węgry, w przerwie ok. 17.50 Teleexpress. 18.50 Dobranoc. 19.00 Gra o milion. 19.30 Dziennik. 20.00 „Nieproszony gość" — film prod. pol. 21.00 Studio Sport. 21.30 40-lecie ZAKR-u — Jonasz Kofta. 22.05 Wyszliśmy z morza — pr. publ. 22.35 Wyniki Totalizatora. 22.40 DT.

Czwartek 24 IX — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Zasłoń jej twarz" (2) — serial sensac. prod. ang. 12.00 J. pol. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. III Mech. roln. 14.00 TTR — s. III Prod. roślinna. 15.20 Powtórka przed maturą — J. ang. (4). 16.00 Rolniczy film oświatowy. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Poligon. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 W obronie zdrowego rozsądku. 19.30 Dziennik. 20.00 „Zasłoń jej twarz" (2) serial sensacyjny prod. angielskiej. 20.50 Teraz — tyg. gospodarczy. 21.20 Studio Sport. 22.40 DT.

Bielsk Podl. Nieśmiertelny — ang. 22—27.

Czermcha Do góry nogami — pol. 23. Dziewczęta z Nowolipek — pol. 26—27.

Hajnówka Oskarżony — radz. 20—22. Powrót do przyszłości — USA 23—26. Kobieta z prowincji — pol. 27.

Michałowo Skalpel proszę — czes. 24—25. Critters — USA 26—27.

Mielnik Zapach pigwy — jug. 23—24. Ofiara — węg. 26—27.

Nurzec Dezerterzy — pol. 24—27.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**20**	**7**	**Еўстахія, Філіпіны**	**Сазонта, Анісіфара**	**6.17-18.40**	**19.22-8.45**
панядзелак	21	8	Гіпаліта, Матэуша	*Раждж. Прачыстай Баг.*	6.19-18.38	19.34-10.02
аўторак	22	9	Маўрыца, Тамаша	Якіма, Анны	6.21-18.36	19.49-11.19
серада	23	10	Багуслава, Тэклі	Клімента, Пятра	6.22-18.33	20.10-12.35
чацвер	24	11	Герарда, Тэадоры	Сяргея, Германа	6.24-18.31	20.38-13.48
пятніца	25	12	Аўрэліі, Уладзіслава	Юльяна, Фёдара	6.26-18.29	21.19-14.53
субота	26	13	Луцыі, Юсціны	Карніла, Лукі	6.27-18.26	22.11-15.47

ГАДАВІНЫ

55 год таму назад

21.9.1932 г. нар. беларускі пісьменнік Даір Слаўковіч, дэбютаваў вершамі ў 1946 г., першы зборнік апавяданняў для дзяцей „Каласавічок" (1969), піша многа для дзяцей і моладзі, шмат яго твораў змяшчала наша „Зорка".

ДАРОГА

У вёску Плёскі рашылі зрабіць новую дарогу. Доўга людзі гаварылі пра гэта. Па старой дарозе нельга ўжо было ані хадзіць, ані ездзіць.

Аднойчы прыехалі з гміны, зрабілі сход і ўсе ў Плёсках загаварылі. Кожны гаварыў тое, што ведаў і думаў. Прайшоў яшчэ нейкі час — і зноў прыехалі з Бельска.

Цяпер будуць рабіць у Плёсках новую дарогу, асфальтаваную.

Валянціна Дзенісюк

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

20 жанчын з Арэшкава • Суседзі цераз мяжу • Алесь Баркі аб канцы дружбы • Гуткі ў дарозе • Удача сынастудэнта • Патройны патаемнік • Як Стась стараўся, стараўся, пакуль не ўцёк! • Не толькі Стась, упікаў і Вітаўт • А. Гаўрылюк едзе ў Рыбалы • Хаўтурныя песні • Сонік • Беларуская кухня • Клопаты Любы з мужам • „Зорка" • Дзе-што-калі • Гумар

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

падман за падманам". Апрача гэтых чыста літаратурных твораў А. Грыбаедаў вядомы як публіцыстычны аўтар. Калі ўзяць пад увагу, што Грыбаедаў пражыў усяго на свеце трыццаць чатыры гады, дык атрымоўваецца, што пісаў вельмі многа. У кожным разе намнога больш, чым я, бо я ў 34 гады меў за сабою ўсяго маленькі зборнічак „Белавежскія матывы". Вось гэтыя факты сведчаць аб тым, што Панфілюк, якому здалося, што ён рыба, якая можа паплаваць не толькі ў беларускім літаратурным моры, але таксама ў моры рускім, трапіў у сеці ўласнай маны.

А цяпер аб трэцій мане Панфілюка. Піша ён: „Залішне дазваляе сабе супроць Бога". Я ўважаў і ўважаю, што справа рэлігійных перакананняў чалавека — справа святая: у яе не павінен умешвацца ніхто іншы. Кіруючыся гэтым прынцыпам, я не рабіў ніколі таго, аб чым піша Панфілюк. Скажу болей. Лічу, што на старонках „Нівы" ніколі не было публікацый, якія атакавалі б Бога. Нягледзячы на гэтыя факты, Панфілюк дазваляе сабе на злосную хлусню, прышываючы мне тое, чаго я не рабіў. Шкада, што Панфілюк не жыў у сярэдневякоўі, бо напэўна з яго быў бы інквізітар, які чыніў бы расправы над абвінавачанымі.

Панфілюк піша, што ён быў няверуючым, а цяпер моцна верыць. Яго справа, калькі яшчэ разоў памяняе свае погляды. Хачу толькі сказаць, што паводле хрысціянскай ідэалогіі хлусня з'яўляецца грахам і ў ніякім выпадку не можа ісці ад Бога. Значыць, Панфілюк, містыфікуючы і маначы, слухае не Бога, але кагосьці зусім другога.

Калі вы, Панфілюк, моцна веруючы, дык раю вам, каб кладучыся спаць, усё прасілі Бога, каб ён дапамог вам не прадстаўляць раніцай сваіх хворых і брыдкіх сноў як здаровую і прыгожую праўду.

Прызнаюся, што маю прэтэнзію і да рэдактараў „Нівы", якія апублікавалі такую злосную і недарэчлівую хлусню Панфілюка, бо хто як хто, але яны ведаюць, што ў кароткім часе ніхто не напіша 500 вершаў і 2000 афарызмаў, што А. Грыбаедаў не з'яўляецца аўтарам аднаго толькі „Гора ад розуму", што ні я і ніхто іншы на старонках „Нівы" на Бога не нападаў. А калі так, дык нельга прызначаць мяне ў нашым часопісе на недарэчлівасць і лухту злосных чалавечкаў, якія апранаюцца ў аўчынку багалюбаў.

Алесь Барскі

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

859. Юрка Зюзя (Варшава) — 1070 зл.
860. Каапературны банк у Нурцы-станцы — 3000 зл.
861. Альберт Барташэвіч (Варшава) — 1000 зл.
862. Ніна Амельянюк (Варшава) — 2000 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы.
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54.
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчычах.
у Саколцы, вуліца Варынскага 1.
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Мірaслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego.
Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; roczne 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.
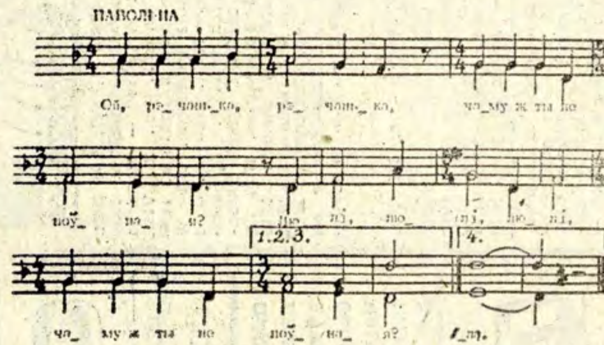
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1388/87 r. Nakład 3.400 egz. W-3

Без песні — хоць трэсні!

РЭЧАНЬКА

Беларуская народная песня

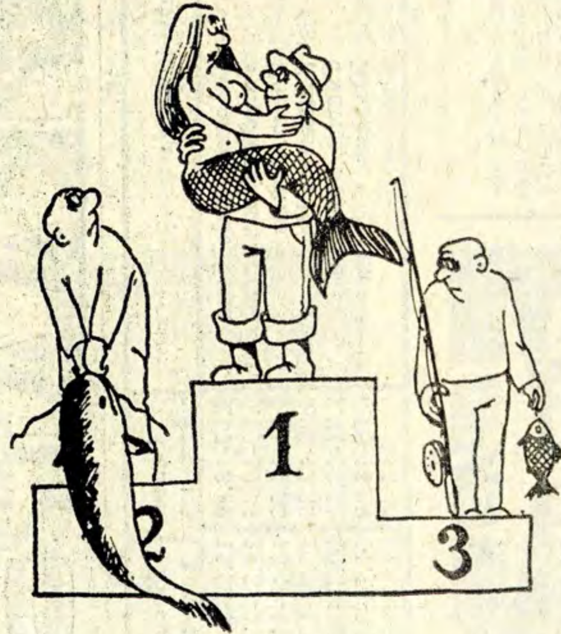

Ой, рэчанька, рэчанька,
Чаму ж ты не поўная?
Люлі, люлі, люлі,
Чаму ж ты не поўная?

Чаму ж ты не поўная,
З беражком не роўная?
Люлі, люлі, люлі,
З беражком не роўная?

А як жа мне поўнай быць,
З беражкамі роўнай плыць?
Люлі, люлі, люлі,
З беражкамі роўнай плыць.

Янка коніка паіў,
Маня воду чэрпала.
Люлі, люлі, люлі,
Маня воду чэрпала.

НІЎКА

ЯК ЗАСНУЦЬ

Жанчына ўладкавала ў ложку дачушку, а сама прынялася за шыццё. Але не-не, дый перахоплівае позірк гарэзлівых вачанятак.

— Ты чаго не спіш?

— Не хачу.

— І што мне з табою рабіць?!

Некалькі хвілін дзяўчына ўважліва глядзіць на рукі маці, а потым і кажа:

— А ты зашый мне вочкі, тады і засну.

АДКАЗАЎ

Нейк на ўроку настаўніца пытае Міколку:

— Калі ты ідзеш па вуліцы і бачыш прыгожы сад, а ў ім шмат груш і яблык, што ты думаеш пра таго гаспадара?

— Ці мае ён сабаку! — адказаў хлопчык.

СМУТАК

— Сабачая пагода. Дождж і дождж. А мая жонка не ўзяла з сабою парасона.

— Дарма смуткуеш. Перачакае дождж у нейкім магазіне...

— Менавіта таму і смуткую...

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

У тэатры адзін глядач пахіліўся да другога і шэпча:

— Я вас не разумею. Толькі што вы шпурлялі ў гэтага акцёра гнілыя яблыкі, а цяпер выклікаеце яго на сцэну!

— Дык у мяне ў торбе выявілася яшчэ два яблыкі.

*

У джунглях Афрыкі адзін паляўнічы паспрачаўся з калегай:

— Іду ў заклад, што ўпалюю льва яшчэ да абеду. Стаўлю пяць тысяч франкаў.

Ён тут жа пайшоў па здабычу, але замест яго да палаткі праз паўгадзіны прыйшоў леў.

— Тут жыў гэты дурны Дзюран? — спытаў леў.

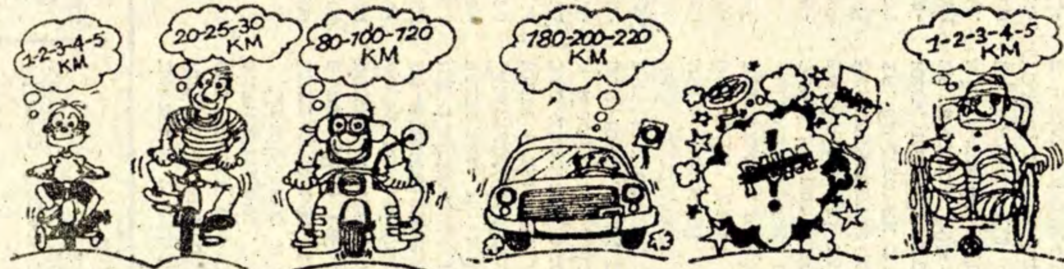
— Так.

— Яго ўдава вінавата вам пяць тысяч франкаў.

*

Маці да дачкі:

— Ці не сорам табе? Усе твае сяброўкі ўжо развяліся, а ты яшчэ не выходзіла замуж!

ГУЛЯНКА

— Добра было на гулянцы?

— Не вельмі. Атрымаў два ўдары нажом, чатыры — дручком, а ў фантавай латарэі выйграў толькі салянку...

ЗАДРЫПКОЎСКІЯ

— Чаму вы заўсёды сварыцеся з жонкай на вуліцы?

— Таму што дома мая жонка прагне спакою.

З „Весніка Задрыпоніі"

АПРАЎДАННЕ

„Напісанае мною апавяданне не можа быць плагіятам, бо за ўсё жыццё я не прачытаў ніводнага мастацкага твора.

Член літсуполкі „Гара"
А. Сідаркевіч."

ДЫЛЕМА ДАЦЭНТОВІЧА

А якую санітарную функцыю выконваюць ваўкі ў авечай скуры?

Ён з гатоўнасцю працягне вам руку пасля таго, як падставіць нагу.

НА ШАШЫ

Міліцыянер спыняе аўтамабіліста:

— Чаму вы ехалі з недазволенай хуткасцю?

— Бо тармазы сапсаваліся і я хацеў чым хутчэй даехаць дадому.

НА ПЛЯЖЫ

Маладая дзяўчына, выходзячы з ракі, крычыць старэйшай жанчыне:

— Цёця, ну і халадэча ў рацэ!

— Пэўна, у такім скупым касцюме!

МІНІВЕРШЫ

ГНУТКІ

Не дапаможа у бядзе
Стыль кіраўніцтва гнуткі:
Аб працы, якасцях людзей
Мяркуе ён па чутках.

Язэп Бяроста

АХВЯРА СЛУЖБОВАЙ ЛЕСВІЦЫ

Праціраў ён локці ў трэсце:
Дзе ні сядзе — не на месцы!
І вышэй яго нарэшце
Вырашаюць перавесці.
Там не локці ён, паверце,
А штаны ўжо мусіць церці.

Яўген Міклашэўскі

Курёзы

ПАЛЯВАННЕ НА МАТАЦЫКЛІСТА

Малады суднабудаўнік Сакольскай верфі (СССР) Е. Радзёнычаў прыцемкам вяртаўся на матацыкле з працы дадому ў вёску Юркіна. Раптам у яго над галавою пачуўся шум, у руку ўпіліся ўчэпістыя кіпцюры вялізнай птушкі. Ад нечаканасці матацыкліст выпусціў руль і ўпаў. У сутычцы, якая распачалася, перамог чалавек. Ён звязаў шалікам лапы птушкі і прывёз яе ў вёску. Выявілася, што на яго напаў арлан-белахвост, драпежнік, які занесены ў Чырвоную кнігу. Рост птушкі 87 сантыметраў, размах крылаў — два з паловай метра. Але гэтым разам птушку, відаць, зманіла светлая рука вадзіцеля матацыкла, якая хутка рухалася ў цемры, і яна прыняла руку за бягучага звярка.

СЯРОД ВЯЛІКІХ

Свяшчэннік неяк заўважыў Вальтэру:

— Ці не памірыліся вы з Богам?

— Мы з ім кланяемся, але не размаўляем, — адказаў філосаф.

Не лезь на ражон, бо ніхто не ведае, як з яго злезці.